

Vebjørn Aalandslid

Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the various research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, juni 2006
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-7022-7 Trykt versjon
ISBN 82-537-7023-5 Elektronisk versjon
ISSN 0806-2056

Emnegruppe
00.01.10

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå/203

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Vebjørn Aalandslid

Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005

Rapporter 2006/23 • Statistisk sentralbyrå 2006

Valgdeltakelsen blant innvandrere ved stortingsvalget i 2005 var på 53 prosent, nær identisk med valgdeltakelsen i 2001 som var på 52 prosent. Blant innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn deltok 49 prosent. Sammenlignet med befolkningen i alt ligger innvandreres valgdeltakelse vel 25 prosentpoeng lavere. Det er stor variasjon i valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen, langt større variasjon enn blant dem uten innvandrerbakgrunn. Den samlede valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen er derfor mindre interessant, til det skjuler den for mange store og viktige forskjeller. Vi har derfor valgt å trekke fram noen enkeltobservasjoner som vi mener har spesiell interesse:

Somaliske ungdommer har høy valgdeltakelse, bare ungdommer med indisk og sri-lankesisk bakgrunn har høyere valgdeltakelse i utvalget. Ungdom med somalisk bakgrunn deltar i like stor grad som ungdommer uten innvandrerbakgrunn. Dette er særskilt interessant da somaliske ungdommer på andre viktige levekårsindikatorer har kommet dårligere ut enn gjennomsnittet for ikke-vestlige innvandrere. Dett er kanskje en forvarsel om en mer deltakende somalisk befolkning? Innvandrerungdom med indisk bakgrunn har høyest valgdeltakelse av alle ungdomsgrupper (18-25 år) i utvalget. Med 62 prosent valgdeltakelse har indisk ungdom 14 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn ungdom med vestlig innvandrerbakgrunn.

Flyktninggrupper fra Balkan har svært lav valgdeltakelse, dette er uventet da disse gruppene på andre levekårsindikatorer og integrasjonsindikatorer skårer (relativt) høyt.

Vietnamesere har også lav valgdeltakelse. Av de store innvandrergruppene utmerker vietnamesere seg med fallende valgdeltakelse i begge stortingsvalg etter 1997. Vietnamesere i Norge har en mer spredt bosetting enn de andre store innvandrergruppene noe som kan være med å forklare den lave deltakelsen. Vietnamesere er en gruppe som sammenlignet med andre ikke-vestlige innvandrere deltar i større grad i arbeid- og utdanningsliv, men har en markert lavere deltakelse i valgkanalen.

Pakistanere sør og nord i Oslo har høy valgdeltakelse. På Søndre Nordstrand ser vi en klar mobilisering, her er valgdeltakelsen på 72 prosent, like høy som den samlede valgdeltakelsen på Søndre Nordstrand.

Innvandrerkvinner fra Sri Lanka har den høyest valgdeltakelsen (69 prosent) blant kvinner med ikke-vestlig bakgrunn. Innvandrere fra Sri Lanka med 20-29 års botid er den eneste av de ikke-vestlige gruppene som kommer opp på landsgjennomsnittet på 78 prosent.

Ikke-vestlige innvandrerkvinner har noe høyere valgdeltakelse enn menn, men forskjellene varierer mye etter landbakgrunn. Innvandrerkvinner med vestlig bakgrunn og innvandrerkvinner som er gift med menn uten innvandrerbakgrunn trekker opp den gjennomsnittlige valgdeltakelsen for alle innvandrerkvinner.

Rapporten viser at valgdeltakelsen øker med botid og med alder, men at valgdeltakelsen fortsatt er på et nivå godt under befolkningen i alt, selv for dem med lengst botid eller høyest alder. I Oslo er forskjellen mellom befolkningen i alt og den ikke-vestligere innvandrerbefolkningen betydelig mindre i de innvandrerfette bydelene, noe som antyder at forskjellene mellom befolkningen i alt og den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen blir mindre når vi tar hensyn til bosted.

Prosjektstøtte: Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)

Innhold

1. Innledning.....	7
2. Datakilder, trekkemetode og viktige begreper.....	8
3. Demografisk bakteppe – hvilke innvandrere har stemmerett?	10
4. Tidligere funn og teorier om valgdeltakelse - og hva er egentlig høy valgdeltakelse?.....	14
5. Hovedtrekk ved valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen 1997-2005.....	17
6. Hovedfunn for utvalgte landgrupper	19
6.1. Flyktninger fra Balkan.....	19
6.2. Flyktninger fra Afrikas horn	20
6.3. Familieinnvandrere fra Filippinene, Thailand og Russland	21
6.4. Innvandrere fra Sri Lanka og India, valgvinneerne	22
6.5. Innvandrere fra de 'gamle' arbeidsinnvandrerlandene.....	23
6.7. Flyktninger fra Vietnam og Chile, flyktninggrupper med lang botid.....	24
7. Valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo	25
8. Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?.....	28
9. Veien videre.....	30
10. Avslutning	31
Litteratur.....	32
Vedlegg	33
Tabeller	33
Tidligere utgitt på emneområdet	36
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	37

Figurregister

3. Demografisk bakteppe – hvilke innvandrere har stemmerett?	
3.1. Norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn etter alder og kjønn. 01.01.2005	13
3.2. Norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn etter alder og kjønn. 01.01.2005	13
4. Tidligere funn og teorier om valgdeltakelse - og hva er egentlig høy valgdeltakelse?	
4.1. Valgdeltakelse ved stortingsvalg 1945-2005	15
4.2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse etter fylke.....	15
4.3. Valgdeltakelse etter kjønn 1945-2001 ¹	16
4.4. Valgdeltakelse etter alder og kjønn. Stortingsvalget 2001.....	16
5. Hovedtrekk ved valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen 1997-2005	
5.1. Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn. 1997-2005	17
5.2. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter alder og år. 2001 og 2005.	17
5.3. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter botid og år. 1997-2005.....	18
5.4. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter kjønn og år. 1997-2005	18
6. Hovedfunn for utvalgte landgrupper	
6.1. Valgdeltakelse ved Stortingsvalget i 2005 etter alder og landbakgrunn. Prosent	21
7. Valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo	
7.3. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo etter bydel. 2005	27
8. Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?	
8.1. Prosentpoengdifferanse i valgdeltakelse mellom kvinner og menn. Stortingsvalgene 1997-2005. Sortert etter differanse i 2005.	28

Tabellregister

2. Datakilder, trekkemetode og viktige begreper	
2.1. Oversikt over de 32 strataene	8
3. Demografisk bakteppe – hvilke innvandrere har stemmerett?	
3.1. Stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹ 1997 og 2005	11
3.2. Innvandrerbefolkningen etter statsborgerskap og landbakgrunn. 01.01.2005	12
6. Hovedfunn for utvalgte landgrupper	
6.1. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Serbia og Montenegro, Bosnia- Hercegovina og Makedonia. Prosent	20
6.2. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Somalia og Eritrea. Prosent	20
6.3. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Fillipinene, Thailand og Russland. Prosent	21
6.4. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. India og Sri Lanka. Prosent.....	22
6.5. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Pakistan og Tyrkia. Prosent	23
6.6. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Iran og Irak. Prosent.....	23
6.7. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Vietnam og Chile. Prosent	24
7. Valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo	
7.1. Stemmeberettigede i Oslo etter bydel og forenklet landbakgrunn. Stortingsvalget 2005. Antall og prosent.....	25
7.2. Valgdeltakelse i Oslo etter bydel og landbakgrunn. Stortingsvalget 2005. Prosent	26
8. Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?	
8.1. Valgdeltakelse fordelt på landbakgrunn og kjønn. Stortingsvalget 2005.....	29
Vedlegg	
A1. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn.....	33
A2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹ , etter landbakgrunn og botid.....	34
A3. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹ , etter landbakgrunn og alder	35

1. Innledning

Formålet med denne rapporten er å analysere innvandreres valgdeltakelse ved Stortingsvalget i 2005, med et hovedfokus på den ikke-vestlige delen av innvandrerbefolkningen. I tillegg vil det bli gjort sammenligninger med valgene i 2001 og 1997. Valget i 2005 er det tredje i rekken av stortingsvalg hvor valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen har blitt undersøkt av Statistisk sentralbyrå (SSB). I samme periode, fra 1997 til 2005, har tallet på norske statsborgere med innvandrerbakgrunn økt med over 70 prosent. I Oslo utgjorde innvandrerbefolkningen i 2005 vel 12 prosent av de stemmeberettigede og var derfor en viktig gruppe. Samtidig har valgdeltakelsen vist en synkende tendens i innvandrerbefolkningen. I 1997 var den samlede valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen på 63 prosent, i 2005 hadde den sunket til 53 prosent. Sammenlignet med befolkningen ellers ligger innvandreres samlede valgdeltakelse vesentlig lavere og har gjort det ved alle tre valg. Kan vi på bakgrunn av dette si noe om innvandrernes integrasjon i det norske samfunnet - og går utviklingen i feil retning? I så fall hva ville være en 'riktig' valgdeltakelse for innvandrere med norsk statsborgerskap?

I vedlegg til St.prp. nr 1 (2005-2006) svarer Samarbeidsregjeringen at *'andelen personer med innvandrerbakgrunn som deltar ved stortingsvalg skal tilsvare valgoppslutningen samlet'*. Videre skrives det at *'...det er regjeringens mål at flest mulig deltar ved politiske valg. Dette gjelder alle stemmeberettigede, med og uten innvandrerbakgrunn.. For at et representativt demokrati skal fungere etter hensikten er det behov for høy valgoppslutning'*.

Dette er ambisiøse målsetninger og ved første blick har de ikke blitt innfridd. Ved Stortingsvalget i 2005 var forskjellen mellom befolkningen i alt og innvandrerbefolkningen på hele 25 prosentpoeng. Kan materialet i disse manntallsundersøkelsene være med å belyse hvorfor disse målsettingene ikke har blitt nådd? Rapporten er skrevet på oppdrag av Arbeids- og Inkluderingsdepartementet (AID).

Rapportens struktur

Kapittel 2 har en gjennomgang av datagrunnlag, datakvalitet, begreper og definisjoner. I Kapittel 3 gis det en oversikt over viktige demografiske bakgrunnsvariabler. Kapittel 4 skisserer noen teorier fra valgforskningen, en gjennomgang av utviklingen av valgdeltakelsen i Norge samt noen hovedfunn fra valgundersøkelsene de siste år. Kapittel 5 viser hovedtrekk i utviklingen i den samlede valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i valgene fra 1997 til 2005. Kapittel 6 har en grundigere gjennomgang for noen viktige ikke-vestlige innvandrergrupper. I Kapittel 7 har det blitt gjort en egen analyse av valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo. Kapittel 8 søker å forklare forskjellene i valgdeltakelse mellom kvinner og menn i innvandrerbefolkningen. Kapittel 9 peker på noen viktige utfordringer for videre analyse av valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen.

2. Datakilder, trekkemetode og viktige begreper

Datakildene er manntalsundersøkelser gjennomført i forbindelse med Stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Det har blitt brukt samme trekkemetode ved de tre valgene. Populasjonen i 2005, stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, utgjorde på det tidspunktet omlag 125 000 personer. Av disse ble det trukket et bruttoutvalg på nær 6 900 personer. Utvalget ble trukket stratifisert, med landbakgrunn som stratifiseringsvariabel.

Tabell 2.1. Oversikt over de 32 strataene

De 10 største landgruppene ¹	10 250	2 500
De 15 neste landgruppene ²	15 200	3 000
Resten av Vest-Europa	200	200
Resten av Øst-Europa	200	200
Resten av Asia, inkl Tyrkia	200	200
Resten av Afrika	200	200
Resten av Nord- og Mellom Amerika	200	200
Resten av Sør-Amerika	200	200
Oseania	200	200
Total		6 900

¹ Pakistan, Vietnam, Bosnia-Hercegovina, Iran, Tyrkia, Sri Lanka, Danmark, Serbia og Montenegro, Polen, Filippinene

² Chile, Marokko, Somalia, India, Sverige, Irak, Tyskland, Kina, USA, Storbritannia, Thailand, Russland, Makedonia, Ungarn, Eritrea

Denne trekkemetoden ble valgt for å unngå en overvekt av observasjoner fra de store landgruppene. Det ble trukket 250 personer fra de 10 største landgruppene og 200 personer fra de påfølgende 15 landgruppene. Fra hver av de 7 verdensregionene ble det trukket 200 personer blant de resterende nasjonalitetsgruppene. Utvalget ble trukket på bakgrunn av befolkning av 01.01.2005. Det er derfor noe avvik fra populasjonen på trekketidspunkt og på valgdagen. Det er tatt hensyn til avganger. Personer som er døde eller har utvandret i perioden 31. juli til 12. september har alle blitt fjernet. For at alle landgrupper skal telle like mye som den andelen de utgjør av populasjonen må resultatene vektet. En liste med opplysninger om de personer som var trukket ut til undersøkelsen ble i forkant av valget sendt ut til alle de kommuner som hadde personer bosatt i kommunen som var med i undersøkelsen. Kommunene ble bedt

om å undersøke i manntallet hvorvidt disse personene hadde stemt ved stortingsvalget. Listene ble deretter returnert til seksjon for befolkningsstatistikk i SSB som har bearbeidet materialet og utarbeidet tabeller.

For alle utvalgsundersøkelser vil det være en viss usikkerhet i resultatene som det må taes hensyn til i tolkningen av resultatene. Denne undersøkelsen har to fortrinn; utvalget er stort slik at det kan lages fordelinger på alder, kjønn, botid osv. I tillegg er det den observerte valgdeltakelsen som legges til grunn, i form av det avkryssede manntallet. I andre utvalgsundersøkelser av lignende type brukes det ofte erindrings-spørsmål for å avdekke hvorvidt respondentene har stemt eller ikke, denne type undersøkelser har erfaringsmessig et langt større avvik fra det faktiske valgresultatet. Undersøkelsen viser bare hvorvidt de som er trukket ut i utvalget har stemt eller ikke stemt - ikke partivalg.

Hvem har stemmerett?

Hvem som har stemmerett bestemmes av Valglovens § 3, jf. Grunnlovens §§ 50 og 53 som setter opp følgende vilkår for stemmerett ved stortingsvalg:

- Manntallsført i kommunen
- Norske statsborgere, jf. lov om norsk riksborgarrett av 8. desember 1950
- Alder 18 år oppnådd senest i løpet av valgåret
- Norske statsborgere som har mer enn 10 års registret sammenhengende utenlandsopphold bak seg må søke om å bli manntallsført
- Stemmeretten må ikke være tapt, jf. Grunnlovens § 53

Naturalisering – skifte av statsborgerskap

Etter lov om norsk riksborgarrett av 8. desember 1950 nr. 3 § 6 kan man bli norsk statsborger etter søknad etter 7 års botid, dersom lovens øvrige krav også er oppfylt. Det innebærer at man er fylt 18 år, fyller lovens vandelskrav og ikke har vesentlig bidragsgjeld. I tillegg kreves det at søkeren løser seg fra annet statsborgerskap.

Hovedregelen er at en kan bli norsk statsborger når en har bodd i landet sammenhengende de sju siste år.

Noen grupper av søkere kan få statsborgerskap etter kortere botid enn 7 år. Dette er blant annet:

- personer gift med norsk borger, som kan få norsk statsborgerskap når botid i Norge og tiden som gift med norsk borger til sammen utgjør 8 år. Botiden i Norge må være minst 2 år
- Nordiske statsborgere kan få norsk statsborgerskap etter to år
- Hvis en har vært norsk statsborger tidligere er botidskravet ett eller to år.

Hvem er innvandrere?

Fokus for denne undersøkelsen er norske statsborgere i innvandrerbefolkningen, innvandrerbefolkningen slik som SSB definerer den består av personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet (av mange kalt *etterkommere*).

Landbakgrunn er eget, eventuelt foreldres utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn.

Vestlige innvandrere er innvandrere som har en landbakgrunn fra Vest-Europa (utenom Tyrkia), Nord-Amerika eller Oseania

Ikke-vestlige innvandrere er innvandrere som har en landbakgrunn fra Asia med Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa

3. Demografisk bakteppe – hvilke innvandrere har stemmerett?

Ved årsskiftet 2004/2005 bodde det vel 365 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge, noe som utgjorde om lag 8 prosent av befolkningen. Nær 280 000 av disse var 18 år eller eldre. Av disse igjen er vel 125 000 norske statsborgere. I overkant av 100 000 har bakgrunn fra ikke-vestlige land, mens litt under 20 000 har bakgrunn fra vestlige land. Hovedfokus i denne rapporten vil være på de 100 000 ikke-vestlige innvandrere som hadde stemmerett ved stortingsvalget i 2005, samtidig vil de nær 20 000 innvandrerne med vestlig bakgrunn være en viktig kontroll- og sammenligningsgruppe.

52 000 flere stemmeberettigede enn i 1997 - dobbelt så mange fra ikke-vestlige land

Sammenligner vi stortingsvalget i 1997 med stortingsvalget i 2005 har tallet på norske statsborgere med innvandrerbakgrunn økt med vel 52 000 personer, fra 70 000 i 1997 til 122 000 i 2005. Hele denne veksten har kommet blant de ikke-vestlige innvandrerne som i 1997 talte i underkant av 50 000 personer, og som i 2005 talte i overkant av 100 000 personer, for norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn har det vært en tilbakegang med vel 2 500 personer i samme periode.

Hovedgrunnen til at det har blitt færre vestlig statsborgere er en høyere dødelighet i denne gruppen grunnet alderssammensetningen. Nedgangen skyldes også noe utvandring. Det har vært størst vekst i gruppen med ikke-vestlig bakgrunn. Sammenlignet med 1997 har det blitt vel dobbelt så mange stemmeberettigede med afrikansk bakgrunn, en dobling av

innvandrere med bakgrunn fra Asia og en tredobling av innvandrere fra Øst-Europa.

I absolutte tall har det vært størst vekst i tallet på norske statsborgere med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina. Vel 7 000 bosniere hadde stemmerett ved valget i 2005, i 1997 var det svært få som hadde fått stemmerett med bakgrunn fra Bosnia, da hovedvekten av innvandrere fra Bosnia kom i årene 1993-1994 og følgelig ikke innfridde botidskravet på 7 år for norsk statsborgerskap i 1997. Ved valget i 2005 var bosniere den tredje største innvandrergruppen med stemmerett. Den største landgruppen, og gruppen med nest størst økning, var pakistanere, som doblet tallet på stemmeberettigede sammenlignet med 1997.

Denne økningen har kommet som en kombinasjon av at mange pakistanere har blitt gamle nok til å få stemmerett i denne perioden, samt at det har innvandret pakistanere som har fått norsk statsborgerskap i perioden. For vietnamesere som var den nest største landgruppen i antall og hadde den tredje største økningen, skyldes hovedvekten av veksten at vietnamesere har blitt eldre slik at det har blitt en stor økning i tallet på unge vietnamesere med stemmerett.

Om vi ser bort fra de landgruppene vi ikke har manntallsopplysninger for i 1997 har det vært størst prosentvis vekst i tallet på stemmeberettigede fra Sri Lanka, som har økt med 120 prosent i perioden. Størst prosentvis nedgang har det vært i tallet på amerikanere med stemmerett som har blitt 28 prosent færre i den samme perioden.

Tabell 3.1. Stemmeberettigede norske statsborgere med innvanderbakgrunn¹ 1997 og 2005

Landbakgrunn	1997	2005	Endring i absolutte tall	Endring i prosent
I alt	70 007	122 071	52 064	74
Norden	10 376	9 286	-1 090	-11
Vest-Europa ellers ekskl Tyrkia	7 884	7 256	-628	-8
Øst-Europa	8 836	23 211	14 375	163
Nord-Amerika, Oseania	3 017	2 246	-771	-26
Asia, Afrika, Latin Amerika, inkl. Tyrkia	39 894	80 072	40 178	101
Vestlige land	21 277	18 788	-2 489	-12
Ikke-vestlige land	48 730	103 283	54 553	112
Danmark	5180	4 523	-657	-13
Sverige	3612	3 155	-457	-13
Tyskland	2962	2 774	-188	-6
Storbritannia	2037	1 731	-306	-15
Serbia og Montenegro (Jugoslavia i 1997)	2443	4 404	1 961	80
Polen	3000	4 255	1 255	42
Ungarn	1311	1 199	-112	-9
Tyrkia	3040	6 380	3 340	110
Marokko	2024	3 363	1 339	66
Vietnam	6423	10 986	4 563	71
Pakistan	6156	12 786	6 630	108
Iran	3422	6 856	3 434	100
Filippinene	2500	4 191	1 691	68
Sri Lanka	2432	5 344	2 912	120
India	1845	3 300	1 455	79
Kina	1258	2 176	918	73
USA	2531	1 820	-711	-28
Chile	1986	3 629	1 643	83
Eritrea	*	1 175	*	*
Irak	*	2 976	*	*
Marokko	*	3 363	*	*
Russland	*	1 651	*	*
Somalia	*	3 336	*	*
Thailand	*	1 662	*	*
Bosnia Hercegovina	*	7 030	*	*

* Ikke registrert manntallsopplysninger ved valget i 1997 for disse landgruppene

Kilde: SSB Befolkningsstatistikk

Ikke tilfeldig hvem som naturaliseres - flest med ikke-vestlig bakgrunn

Hvem er det som blir norske statsborgere og dermed har stemmerett ved valget? I innvanderbefolkningen varierer andelen norske statsborgere sterkt med innvanderens landbakgrunn og botid. Et hovedtrekk finner vi (som vanlig) i skille mellom innvandrere med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Andelen som er norske statsborgere blant de med vestlig bakgrunn er gjennomgående lav og ligger rundt 20 prosent. Høyest andel av de landene vi har tatt med her har innvandrere med amerikansk bakgrunn med 28 prosent norske statsborgere. At det er få med vestlig bakgrunn som har norsk statsborgerskap skyldes i hovedsak at disse allerede har de samme rettighetene som de uten innvanderbakgrunn og at mange kanskje ikke sikter på å bli boende permanent i Norge (Tronstad 2004:25).

For innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn er det langt større variasjon i andelen som har fått norsk stats-

borgerskap. I gjennomsnitt har 55 prosent av dem med ikke-vestlig bakgrunn blitt naturalisert. En hovedtilnærming kan være at brorparten av dem med ikke-vestlig bakgrunn vil søke norsk statsborgerskap når kravet om sju års botid er oppfylt. Vi har sett litt nærmere på dette, men det er foreløpig ikke gjort nøyaktige analyser av antallet som skifter statsborgerskap sett i forhold til antallet som oppfyller dette botidskravet (Østby 2004). Vi kan lese ut noen hovedtrekk fra tabell 2.

Fleste norske statsborgere blant vietnamesere

Tabell 2 viser andelen norske statsborgere blant de 20 største landene i innvanderbefolkningen. Innvandrere fra Vietnam har den høyeste andelen, hele 90 prosent av vietnameserne som bor i Norge er norske statsborgere. Dette er også den av de store innvandergruppene som har gjennomsnittlig lengst botid. For pakistanere er andelen også høy (75 prosent). Det at andelen her er noe lavere enn for vietnamesere skyldes

en høyere innvandring fra Pakistan de siste årene, sammenlignet med Vietnam.

Om vi ser isolert på gruppen med mer enn 7 års botid finner vi at i alt har 69 prosent av innvandrerne i Norge norsk statsborgerskap, og vi finner igjen det samme hovedmønsteret som skissert ovenfor. 87 prosent av innvandrerne fra ikke-vestlige land mer enn 7 års botid har fått norsk statsborgerskap, mens tilsvarende andel for de med vestlig bakgrunn er 31 prosent. Om vi ser nærmere på enkeltland finner vi at blant innvandrere fra flyktninglandene Somalia og Irak, som begge hadde lave andeler med norsk statsborgerskap, så er andelene oppe i 90 prosent med norsk statsborgerskap for de som tilfredstiller kravene for norsk statsborgerskap. Vietnam ligger på topp også i denne gruppen, hele 98 prosent av vietnameserne som tilfredstiller botidskravet har fått norsk statsborgerskap.

Men vi finner også noen 'brudd'. De lavere andelene for Bosnia-Hercegovina må tolkes med noe varsomhet da det her kan være noe usikkerhet knyttet til første bosettingsdato. Blant de andre ikke-vestlige landene skiller Chile seg ut med en lavere andel. Dette er kanskje et uttrykk for at noen chilenerne ønsker å vende tilbake til Chile og derfor har beholdt sitt gamle statsborgerskap. Også innvandrere fra Thailand og Russland har noe lavere andel norske statsborgere enn de andre ikke-vestlige innvandrerne. Dette er land som det kommet mange kvinner fra som har giftet seg med menn uten innvandrerbakgrunn, flere av disse har åpenbart valgt å ikke skifte statsborgerskap. Blant pakistanere og indere er også andelen noe lavere enn for snittet av de ikke-vestlige, noe som kanskje antyder at innvandrere som har kommet til Norge som arbeidsinnvandrere i større grad beholder statsborgerskapet sitt enn innvandrere som har kommet som flyktninger.

Tabell 3.2 Innvandrerbefolkningen etter statsborgerskap og landbakgrunn. 01.01.2005

Innvandrerbefolkningens landbakgrunn	Norske statsborgere		Utenlandske statsborgere		I alt	Andel norske statsborgere	Andel norske statsborgere blant dem med mer enn 7 års botid
	0-7 års botid	Over 7 års botid	0-7 års botid	Over 7 års botid			
I alt	30 561	136 588	137 368	60 464	364 981	46 %	69 %
Norden	373	9 370	19 392	24 066	53 201	18 %	28 %
Øst-Europa	4 391	25 186	26 122	5 643	61 342	48 %	82 %
Vest-Europa, unntatt Tyrkia	450	7 340	14 251	14 919	36 960	21 %	33 %
Asia,Afrika, Latin Amerika	25 189	92 440	74 442	12 231	204 302	58 %	88 %
Nord-Amerika, Oseania	158	2 252	3 161	3 605	9 176	26 %	38 %
Vestlige land	981	18 962	36 804	42 590	99 337	20 %	31 %
Ikke-vestlige land	29 580	117 626	100 564	17 874	265 644	55 %	87 %
Pakistan	3 966	16 356	3 731	2 897	26 950	75 %	85 %
Sverige	202	3 128	10 301	9 228	22 859	15 %	25 %
Danmark	99	4 607	4 605	9 886	19 197	25 %	32 %
Irak	1 580	2 994	13 638	157	18 369	25 %	95 %
Vietnam	2 770	13 396	1 436	262	17 864	90 %	98 %
Somalia	2 125	3 996	10 342	302	16 765	37 %	93 %
Bosnia-Hercegovina	940	8 147	2 252	3 302	14 641	62 %	71 %
Iran	1 408	7 322	4 896	357	13 983	62 %	95 %
Tyrkia	2 257	7 550	2 918	779	13 504	73 %	91 %
Serbia og Montenegro	1 534	5 378	5 224	319	12 455	55 %	94 %
Sri Lanka	2 867	6 541	2 220	660	12 288	77 %	91 %
Tyskland	133	2 761	5 626	3 359	11 879	24 %	45 %
Storbritannia	119	1 777	3 315	5 858	11 069	17 %	23 %
Russland	649	1 080	6 971	293	8 993	19 %	79 %
Polen	318	4 491	3 361	763	8 933	54 %	85 %
Filippinene	830	4 093	2 641	316	7 880	62 %	93 %
Chile	382	4 319	853	1 449	7 003	67 %	75 %
India	773	4 013	1 263	906	6 955	69 %	82 %
USA	125	1 831	2 084	2 840	6 880	28 %	39 %
Thailand	282	1 521	4 265	735	6 803	27 %	67 %
Marokko	1 384	3 926	1 138	324	6 772	78 %	92 %
Finland	47	1 078	2 806	2 634	6 565	17 %	29 %
Afghanistan	144	381	5 050	49	5 624	9 %	89 %
Kina	500	2 420	1 860	188	4 968	59 %	93 %
Nederland	37	741	1 679	1 959	4 416	18 %	27 %

Kilde: SSB Befolkningsstatistikk

Naturalisering = integrering?

Er grad av naturalisering et uttrykk for integrasjon i et samfunn? Om vi sammenligner svensker og vietnamesere så finner vi at bare vel 15 prosent av svenskene har norsk statsborgerskap, mot 90 prosent av vietnameserne. Dette viser kanskje at statsborgerskap ikke alene kan brukes som en indikator på integrasjon i et samfunn. Få vil hevde at vietnamesere er bedre integrert i det norske samfunn enn det svensker er. En høy andel med statsborgerskap i vertslandet er ikke ensbetydende med at man finner høye andeler på levekårsområder, og motsatt så er heller ikke en lav andel som tar vertslandets statsborgerskap nødvendigvis et uttrykk for gruppen ikke er velintegrert. Skifte av statsborgerskap kan være et uttrykk for i hvor stor grad man ser livsprosjektet sitt i tilflyttingslandet, og er også en indikasjon på hvilke muligheter man har til fortsatt å ha kontakt med landet man en gang innvandret fra. Blant de vestlige innvandrergruppene er det en selektiv gruppe som velger å skifte statsborgerskap og det er et mindretall som gjør det. Blant innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn indikerer tallene at landgrupper med mange flyktninger ser ut til å ha en høyere andel med norsk statsborgerskap enn grupper som har en hovedvekt av innvandrere som har kommet av andre årsaker, som arbeid, utdanning eller familieinnvandring.

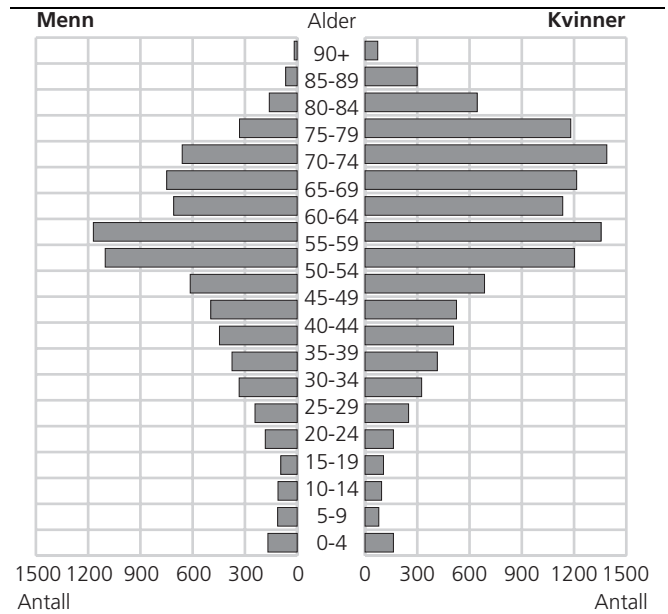
Mange unge voksne i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen

Sammensetningen av norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn er svært forskjellig fra kjønns- og alderssammensetningen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Fra 65 år og over er det en klar overvekt av kvinner, nær 3 ganger så mange i flere av 5-årskullene sammenlignet med dem med ikke-vestlig bakgrunn. Den største 5-års gruppen blant dem med vestlig bakgrunn er faktisk kvinner fra 75-79 år! Under 65 år er det en relativ lik kjønnsammensetning. I valgammenheng er det gruppen 18 år og over som er interessant og vi ser at for de med vestlig bakgrunn er det svært få i de yngste aldersgruppene. I den senere tolkningen av valgfunn er dette viktig å ha med seg, da funn fra den øvrige valgforskingen (se kapittel 4) har vist at unge har vesentlig lavere valgdeltakelse enn eldre. I gruppen 20-24 år bor det for eksempel vel 300 med vestlig bakgrunn mens figur 2 viser at det bor over 10 000 med ikke-vestlig bakgrunn på dette alderstrinnet. Først i aldersgruppen 60 år og over blir det flere vestlige enn ikke-vestlige innvandrere.

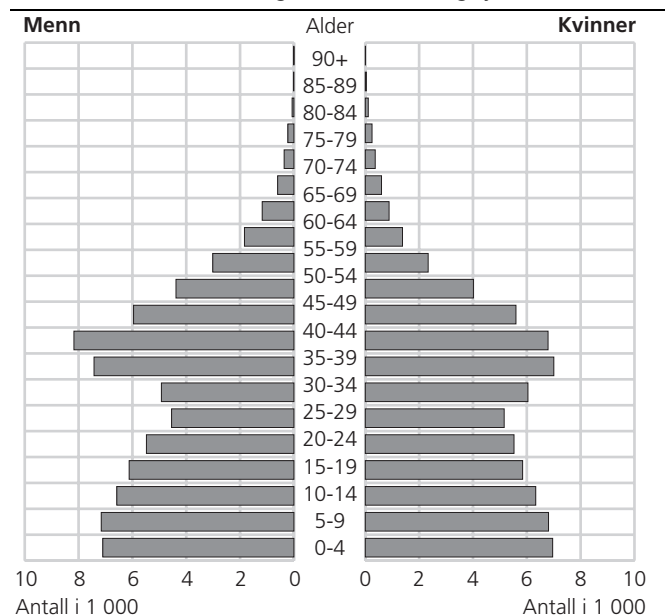
De ikke-vestlige skiller seg videre fra de vestlige med at det er en liten overvekt av menn i nær alle aldersintervaller. Med unntak av 25-34 år er det en overvekt av menn. Størst er mannsoverskuddet i aldersintervallet 40-44 år - her er det nær 1 500 flere kvinner enn menn. Det er flest ikke-vestlige blant de yngste (hvor en stor andel er etterkommere) og blant

personer i aldersgruppene 35-49 år. Dette gjenspeiler alder ved innvandring.

Figur 3.1. Norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn etter alder og kjønn. 01.01.2005

Figur 3.2. Norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn etter alder og kjønn. 01.01.2005

4. Tidligere funn og teorier om valgdeltakelse - og hva er egentlig høy valgdeltakelse?

Det finnes en rekke teorier og forklaringer på hvorfor noen stemmeberettigede går til urnene og andre velger å bli hjemmesittere. I statsvitenskapen går det et hovedskille mellom såkalte rasjonelle valgforklaringer og forklaringer som bygger på sosiale og demografiske karakteristika for å forstå hvorfor de stemmeberettigede stemmer eller ikke. I den rasjonelle aktørmodellen antar man at folk treffer et rasjonelt valg når de bestemmer seg for å stemme eller ikke. Gevinsten ved det å stemme veies opp mot hvorvidt den enkeltes stemme påvirker valgfallet og hvor viktig dette vurderes å være. Bare hvis fordelene veier tyngre enn kostnadene, vil den rasjonelle velger bruke stemmeretten. Dette leder ofte til det såkalte "stemmeparadokset". Hvorfor stemmer de fleste velgere i demokratier når sannsynligheten for at en enkelt stemme skal påvirke mandatfordelingen er tilnærmet lik null, slik at gevinsten ved det å stemme alltid vil være mindre enn kostnadene? Dette er et perspektiv som ikke vil bli beskrevet nærmere her. Vi skal bare kort nevne at flere (se for eksempel Bjørklund og Kval 2003, Tøgeby 1999) har vært inne på at det de kaller 'ghettoisering' blant innvandrere kan ha en positiv effekt på valgdeltakelsen, hvor deltagelsen øker når tilstrekkelig mange er samlet til å kunne ha en påvirkning på valgfallet. Bjørklund og Kval viser blant annet til pakistanernes høye deltagelse ved lokalvalget i Oslo i 1999.

En annen retning igjen fokuserer mer på institusjonelle ordninger slik som valgordningens utforming. Undersøkelser viser for eksempel at valgdeltakelsen er høyere i land som har proporsjonalitetsvalg (Norge) enn i land med flertallsvalg (Storbritannia). Videre kan valg på søndag og muligheter for poststemmegivning ha en positiv innvirkning på valgdeltakelsen. Land som har stemmeplikt eller bøter for å unnlate å stemme, har (ikke uventet) i snitt høyere deltagelse enn land som ikke har det (Bennulf og Hedberg 1999).

En tredje retning i statsvitenskapen bygger på sosiologiske modeller, som typisk ble utviklet i årene etter andre verdenskrig basert på store datasett fra utvalgsundersøkelser i forbindelse med valgene. Deltagelse ved valg sees her i forhold til variabler som alder, kjønn, bosted og inntekt. Gjennom kjennskap til disse variablene kan en forutsi deltagelse i befolkningen. Fra norske

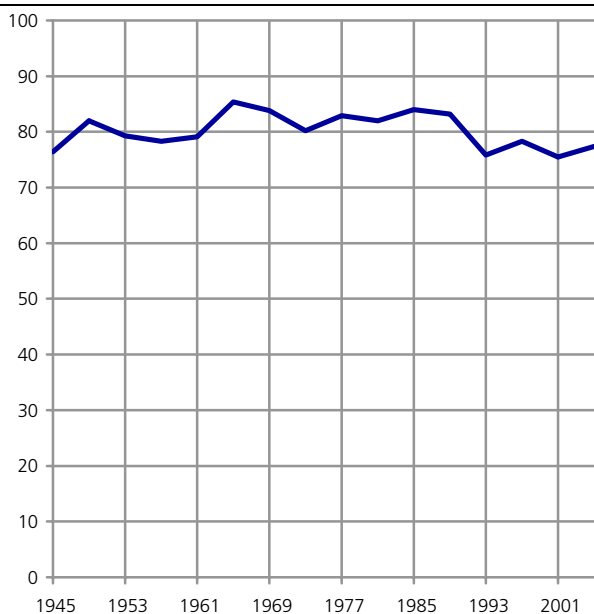
valgundersøkelser vet vi bl.a. at unge stemmer i mindre grad enn eldre, at kvinner nå stemmer i noe større grad enn menn og at personer bosatt på Østlandet bruker stemmeretten mer enn personer bosatt i Nord-Norge. Valgforsker Bernt Aardal har oppsummert dette i følgende setning '*sammenhengen er enkel og grei, jo bedre integrert og høyere status, jo høyere valgdeltakelse*'. SSBs undersøkelse av valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen er bygd på denne sistnevnte retningen, kalt sosiologiske modeller, hvor vi går nærmere etter i sømmene forskjeller i deltagelse etter ytre kjennetegn. I det følgende skal vi vise hvordan valgdeltakelsen i Norge har variert de siste tiårene, samt hvordan den varierer med alder, kjønn, inntekt og utdanning.

Valgdeltakelse i Norge

I tolkning og analyse av valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen i Norge kan det være fornuftig å skjele til funn fra den øvrige valgforskningen og særskilt til de generelle funnene fra analysene av valgdeltakelse ved stortingsvalget gjort med hele befolkningen som analyseenhet. I Norge var valgdeltakelsen i årene etter krigen omtrent like stabil som stemmegivningen. Det var små forskjeller fra valg til valg, og deltagelsen lå rundt 80 prosent. Stortingsvalget i 1965 representerte en sterk mobilisering av velgerne med en økning i valgdeltakelsen på hele 6 prosentpoeng fra 79 til 85 prosent.

Valget i 1965 har i ettertid blitt sett på som det store mobiliseringsvalget – aldri har valgdeltakelsen vært så høy ved noe stortingsvalg i Norge. Dette valget var også det første med dagens valg. Etter tiår med Arbeiderpartistyre fant det sted en sterk mobilisering på borgerlig side. Ifølge Stein Rokkan, representerte denne mobiliseringen noe varig, valgdeltakelsen forble stabil på et høyere nivå etter at mobiliseringen fant sted (Rokkan 1970). Ved stortingsvalget i 1973 gikk valgdeltakelsen noe ned. Statsvitere forklarer denne nedgangen med det krysspresset som mange velgere hadde blitt utsatt for ved folkeavstemningen i 1972, samt at partiloyaliteten hadde sunket. Svaret på kryssende lojaliteter mellom parti og stemmegivning ved folkeavstemningen ble hjemmesitting ved det påfølgende stortingsvalget.

Figur 4.1. Valgdeltakelse ved stortingsvalg 1945-2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå Valgstatistikk

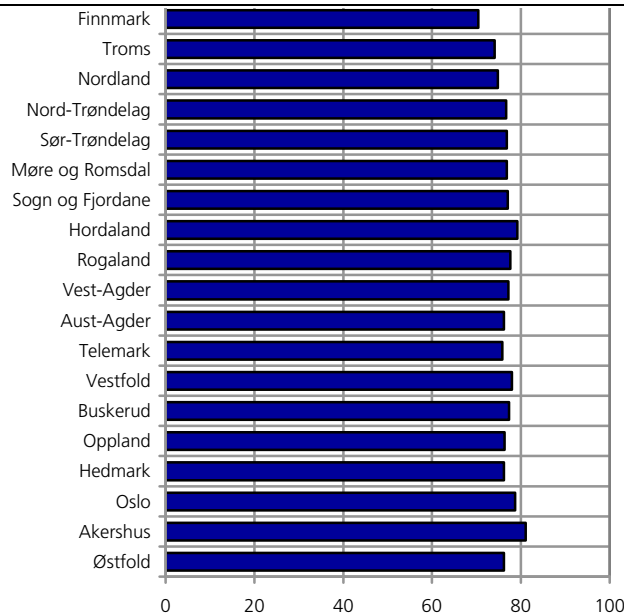
Denne nedgangen var derimot ikke varig, og ved valget i 1977 var valgdeltakelsen tilbake på nær samme nivå som før folkeavstemningen. En ny økning i valgdeltakelse så vi på 1980-tallet hvor valgdeltakelsen var oppe i 84 prosent i 1985. Valget i 1993 skiller seg ut med spesielt lav deltagelse, valgdeltakelsen gikk ned med 7,4 prosentpoeng fra 1989. Ved valget i 2001 endte valgdeltakelsen på rundt 75 prosent.

På samme måte som at den økte valgdeltakelsen på 1960-tallet representerte en mobilisering av velgerne, så kan det være fristende å snakke om en tilsvarende demobilisering på 1990-tallet. Denne demobiliseringen har nok gjort seg mest gjeldende ved lokalvalg ettersom fallet i valgdeltakelsen ved stortingsvalg ikke har vært like stor, og like dramatisk, som man kan få inntrykk av til tider i norsk presse. Valgdeltakelsen i 2005 var nær den samme som i 1957.

Hvor du bor spiller inn

Ser vi nærmere på stortingsvalget i 2005 så hadde Akershus (som vanlig) høyeste valgdeltakelse med 81 prosent, mens Finnmark (også det som vanlig) kom lavest av fylkene med en valgdeltakelse på 70 prosent. Opegård kommune i Akershus hadde den høyeste valgdeltakelsen med 85,5 prosent. 14 av de 25 kommunene som hadde høyest valgdeltakelse i 2001, hadde også høyest valgdeltakelse i 2005. 61 av kommunene hadde en valgdeltakelse over 80 prosent. Det var 13 kommuner som hadde en valgdeltakelse under 70 prosent. Lavest valgdeltakelse hadde Kautokeino kommune i Finnmark med 63,5 prosent. Elleve av de 25 kommunene med lavest valgdeltakelse var fra Finnmark, syv fra Nordland. Oslo hadde en valgdeltakelse på 79 prosent, med store forskjeller mellom bydelene. Høyest valgdeltakelse var det i bydel Nordre Aker med 83 prosent, lavest i Gamle Oslo med 69 prosent.

Figur 4.2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse etter fylke

Kilde: Statistisk sentralbyrå Valgstatistikk

Flere kvinner enn menn bruker stemmeretten

I mellomkrigstiden hadde menn mellom 10 og 15 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn kvinner. Etter krigen har disse forskjellene langsomt jevnet seg ut og ved stortingsvalget i 1985 var valgdeltakelsen for menn og kvinner tilnærmet lik. I 1985 sluttet SSB å skille på valgdeltakelse mellom menn og kvinner, etter dette har vi bare utvalgsundersøkelser å forholde oss til for å finne forskjeller i deltagelse mellom kjønnene. Disse undersøkelsene indikerer at kvinner nå deltar i noe større grad enn menn. Dette må igjen sees i sammenheng med alder hvor det gjennomgående har vært slik ved de siste valg at unge kvinner deltar i noe større grad enn unge menn, mens eldre menn deltar i noe større grad enn eldre kvinner. Dett er funn som vi også finner i Sverige (SCB 2004) og Danmark (Elklit et al 2005)

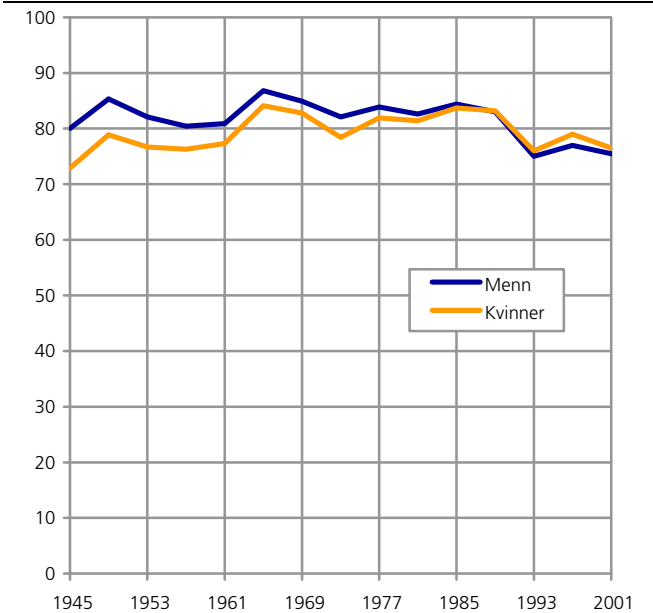
Alder er viktig

Det har i de siste årene vært et økende fokus på den fallende valgdeltakelsen blant unge stemmeberettigede. Ved valget i 2001 stemte 55 prosent av de yngste, nær den samme andelen som i 1997, hvor 57 prosent brukte stemmeretten. For begge valg var dette om lag 20 prosentpoeng lavere enn for befolkningen i alt. Valgdeltakelsen har gått tilbake for alle aldersgrupper sammenlignet med 1980-årene, men fallet i deltagelse har vært spesielt stort for de yngste. Går vi tilbake til 1989 brukte nær 80 prosent stemmeretten i den yngste aldersgruppen. Ved valget i 2001 var valgdeltakelsen i den yngste aldersgruppen med stemmerett, gruppen 18-21 år, 56 prosent, mens valgdeltakelsen for den eldste gruppen, de fra 60-79¹ år var på 84 prosent. Det var altså 28 prosentpoeng høyere valgdeltakelse blant de eldste sammenlignet

¹ Valgundersøkelsen omfatter bare personer i aldersgruppen 18-79 år.

med de yngste. Tallene fra 2001 viste også at først i aldersgruppen 30-39 år er deltakelsen lik gjennomsnittet. Verdt å merke seg er også de store forskjellene mellom unge kvinner og unge menn, unge kvinner i aldersintervallet 22-25 år har over 10 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn menn i samme aldersgruppe.

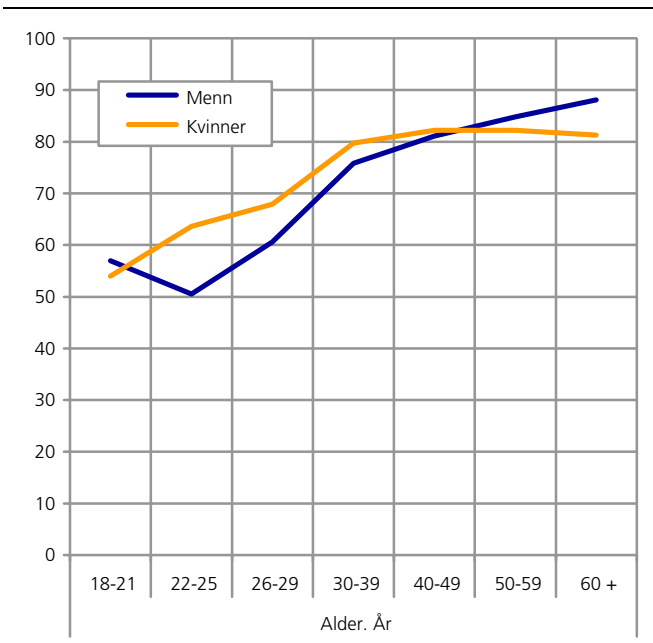
Figur 4.3 Valgdeltakelse etter kjønn 1945-2001¹

¹ Basert på utvalgsundersøkelser fra 1985.

Kilde: Statistisk sentralbyrå Valgstatistikk, Valgundersøkelsen ISF

Figur 4.4. Valgdeltakelse etter alder og kjønn. Stortingsvalget 2001

Kilde: Statistisk sentralbyrå Valgstatistikk, Valgundersøkelsen ISF

Noe lavere valgdeltakelse blant dem uten utdanning

I internasjonal valgforskning er det tradisjonelt vist til at valgdeltakelsen varierer sterkt med utdanning.

Typisk er her eksempler fra USA hvor det er svært store forskjeller i deltakelse mellom dem med høy utdanning og dem med lav eller ingen utdanning. Høy utdanninge borger for høy deltakelse, mens lav utdanninge gjerne gir lavere valgdeltakelse. De samme funnene finner vi til en viss grad også i Skandinavia og i Norge, men her dempes den direkte effekten av utdanning av både en sterk bonde- og arbeiderbevegelse som begge har vært mobiliserende innenfor sine velgergrupper gjennom store deler av etterkrigstiden (for mer om dette se bl.a. Rokkan 1970). Det har i de senere årene vært reist spørsmål ved om denne effekten har blitt svakere, da både bondebevegelsen og arbeiderbevegelsen gradvis har tapt innflytelse og har blitt svekket. Fra stortingsvalget i 2001 finner vi at det er en forskjell på 6 prosentpoeng mellom dem høyest utdanninge og dem med lavest utdanning (Valgundersøkelsen 2001). For innvandrere vil vi nok forvente at forskjellen er større enn i den norske befolkningen mellom dem med høy og dem med lav utdanning, mer i tråd med funn utenfor Skandinavia.

Lavere inntekt gir lavere valgdeltakelse

De samme mekanismer som slår inn for utdanning med hensyn til valgdeltakelse forventes å spille inn for inntekt. Inntekt henger gjerne nært sammen med tilknytning til arbeidsmarkedet. Flere studier i SSB har vist at den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen har lavere inntekt enn befolkningen ellers (se f. eks Kirkeberg 2003). Fra valgundersøkelsen i 2001 finner vi at forskjellen i valgdeltakelse mellom dem i det laveste inntektsintervallet og dem i det høyeste er på 6 prosentpoeng. Tilsvarende funn har blitt gjort i Danmark (Elklit 2005). Her er det også blitt kontrollert for alder, fordi inntekt er en variabel som er nær knyttet til hvor gammel du er, resultatet er da at store deler av denne forskjellen forsvinner, men fortsatt er forskjellen på fire prosentpoeng.

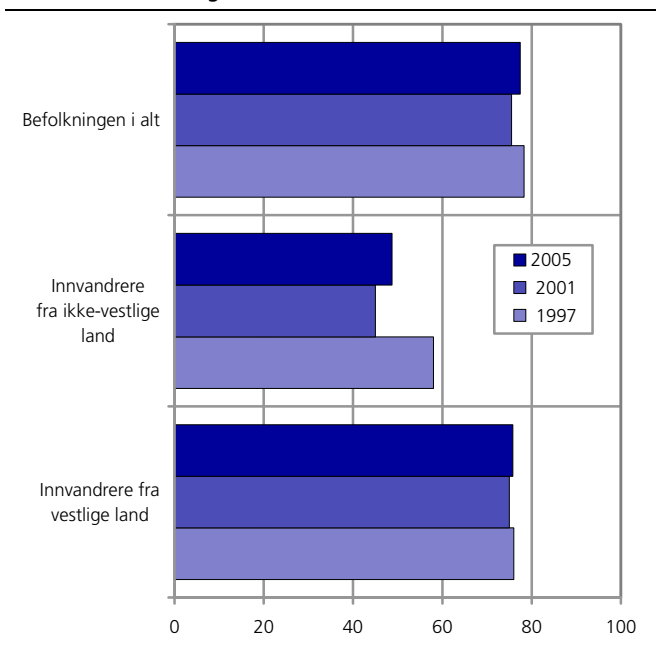
Hva betyr dette for innvandrebebefolkningen?

Disse eksemplene fra norske valg er tatt med for å vise at valgdeltakelsen varierer sterkt med befolkningens demografiske sammensetning og hvordan den fordeler seg på forskjellige levekårsindikatorer så som utdanning og inntekt. De ovenstående eksemplene på forskjeller i valgdeltakelse virker å være så befestet at det i dag gjøres langt mindre forskning på dette området enn tidligere. SSB samler ved hvert stortingsvalg inn store datasett som kobles til befolkningsregister og registre over yrke og inntekt. Denne informasjonen brukes imidlertid mer til å forklare hva folk stemmer - ikke hvorvidt de stemmer eller ikke. Når det gjelder innvandrernes valgdeltakelse så er slik valgdemografi mer oppløyd mark, men det er selvsagt ingen grunn til å tro at innvandreres deltakelse ikke skulle variere med de samme variablene som vi har beskrevet over. Som vi skal se så er det nok trolig enda større forskjeller i innvandrerbefolkningen etter disse dimensjonene enn det vi finner i befolkningen i alt.

5. Hovedtrekk ved valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen 1997-2005

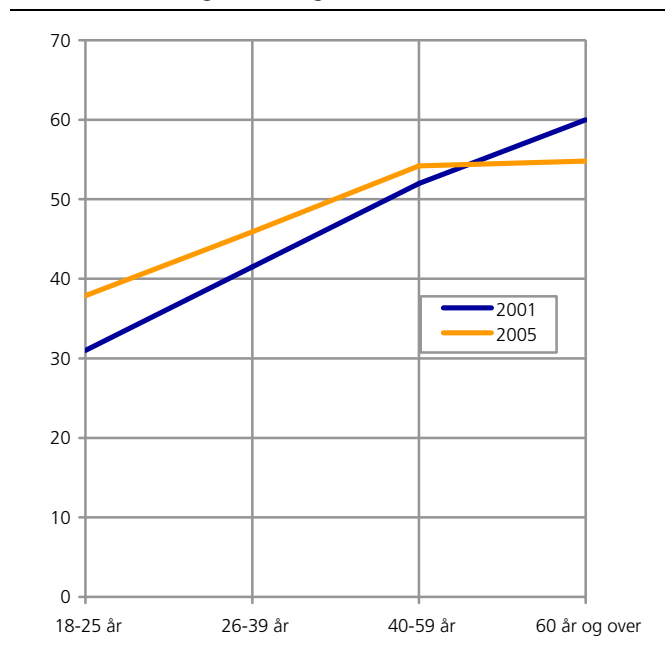
I dette kapitlet skal vi se nærmere på hovedtall for valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen ved valgene i 1997, 2001 og 2005. Basert på manntalsundersøkelsene fra disse årene skal vi se på utviklingen i valgdeltakelsen for denne gruppen, men først kan det være nyttig å vise valgdeltakelsen i befolkningen i alt og valgdeltakelsen i den vestlige innvandrerbefolkningen. Det overordnede bildet er at ikke-vestlige innvandrere ved alle tre valg har hatt fra 20-30 prosentpoeng lavere valgdeltakelse sammenlignet med både den vestlige innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt. Forskjellene i valgdeltakelse mellom den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt var minst i 1997, med en forskjell på 20 prosentpoeng og størst i 2001, med en forskjell på 30 prosentpoeng. I befolkningen i alt og i den vestlige innvandrerbefolkningen har valgdeltakelsen vært relativt stabil ved de tre valgene, mens det har vært noe større endringer i valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen.

Figur 5.1. Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn. 1997-2005

Kilde: SSB Valgstatistikk

Figur 5.2. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter alder og år. 2001 og 2005.

Kilde: SSB Valgstatistikk

Sammenlignet med Stortingsvalget i 1997 var det en nedgang i valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere med 13 prosentpoeng i 2001, hvor bare 45 prosent brukte stemmeretten. Valgdeltakelsen tok seg noe opp i 2005 hvor 49 prosent stemte. Fallet i valgdeltakelse var nok like mye en funksjon av at gruppa ikke-vestlige endret karakter både med hensyn til størrelse, landbakgrunn og alder. Vi har i kapittel 3 vist de store demografiske endringene i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen denne perioden.

Valgdeltakelsen økte for alle aldersgrupper fra 2001 til 2005 med unntak av de i den aller eldste gruppa, 60 år og over. Gledelig nok var den største økningen i valgdeltakelsen for de aller yngste som økte sin valgdeltakelse fra i overkant av 30 prosent til et nivå i underkant av 40 prosent. Her har vi ikke tilsvarende tall tilgjengelig for valget i 1997. Men vi har valgdeltakelsen for hele innvandrerbefolkningen i 1997, og ser vi isolert på de unge den gang (som vi jo har sett stort

sett har ikke-vestlig landbakgrunn) så finner vi at de unge i 1997 hadde en valgdeltakelse på 50 prosent. Nedgangen fra 1997 til 2001 var altså svært stor. Dette var nok ikke bare et uttrykk for lavere deltakelse blant de unge, men også en følge av at det kom mange nye ikke-vestlige landgrupper til.

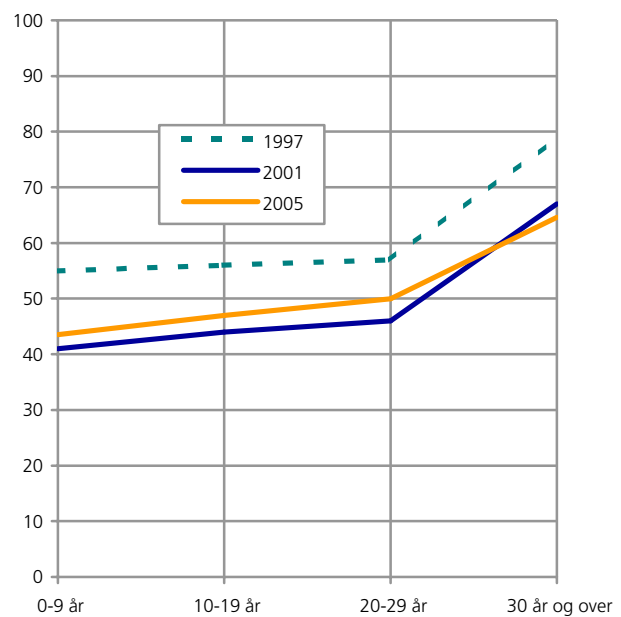
Vi ser også at valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen følger det tradisjonelle mønsteret med stigende deltakelse med økende alder. Fra valgteorien kjenner vi at valgdeltakelsen gjerne følger en kurvlineær utvikling, med lav deltakelse for aller eldste og de yngste og med høyest deltakelse for de midt i livet. Å lage en inndeling for de aller eldste ville imidlertid gjøre at vi fikk svært få med i utvalget, da det som vi tidligere har vist (figur 3.2) er svært få i denne gruppen som har blitt eldre enn 60 år.

Det samme bildet som viser seg når vi fordeler på alder kommer også fram når vi fordeler de ikke-vestligere innvanderens valgdeltakelse etter botid. Disse to variablene henger også gjensidig sammen. Vi ser en klar nedgang fra 1997 til 2001 for alle grupper og en tilsvarende økning i 2005, også her med unntak av de med lengst botid hvor valgdeltakelsen synker ytterligere. Samtidig ser vi nå en antydning til en større 'utspiling' av nivået for valgdeltakelsen. Inndelingene som denne figuren bygger på gjør at store grupper av innvandrere samlet blir plassert i de to første gruppene, samtidig som det er langt færre observasjoner for gruppen med lengst botid. Gruppen av ikke-vestlige innvandrere med lengst botid (30 år og over) er liten og utgjør bare vel 8 prosent av de stemmeberettigede innvanderne.

Gjennomgående er det slik at de som har lang botid har høyere valgdeltakelse enn dem med kort botid - dette er funn som blir bekreftet for alle valg. Dette stemmer for øvrig godt med integrasjonshypotesen, jo lengre man bor i et land, jo bedre tilpasser man seg landets politiske liv og valgdeltakelsen stiger. Forskjellen er likevel ikke større enn 7 prosentpoeng mellom gruppen med nestlengst botid (20-29 år) og gruppen med kortest botid. I gruppen med 20-29 års botid har det store flertallet også høy alder, da det bare er et fåtall etterkommere i denne kategorien. Vi skal senere vise at for noen landgrupper har botiden svært stor positiv betydning, mens for noen (få) grupper synker faktisk valgdeltakelsen med økende botid og alder.

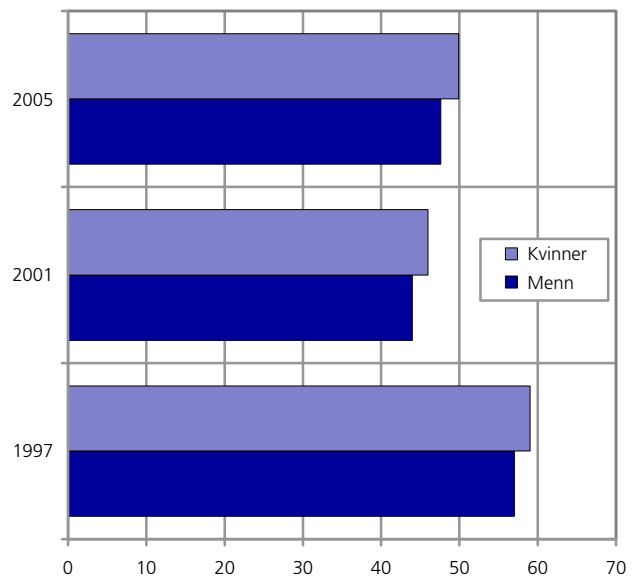
Kvinner har ved alle tre valg hatt en noe høyere valgdeltakelse enn menn. I kapittel 8 kommer det en mer detaljert beskrivelse av dette. De gjennomsnittlige forskjellene i deltakelse mellom menn og kvinner har ikke vært større enn 1-2 prosentpoeng og har fulgt hverandre gjennomgående ved alle valgene. Vi skal senere vise at bak dette gjennomsnittet skjuler det seg store forskjeller i valgdeltakelse, spesielt når vi fordeler på landbakgrunn.

Figur 5.3 Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter botid og år. 1997-2005

Kilde: SSB Valgstatistikk

Figur 5.4 Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere etter kjønn og år. 1997-2005

Kilde: SSB Valgstatistikk

6. Hovedfunn for utvalgte landgrupper

Vi skal i dette kapittelet se på valgdeltakelsen for noen utvalgte ikke-vestlige landgrupper. Det forrige kapittelet viste noen sentrale hovedtrekk ved utviklingen i valgdeltakelsen fra 1997-2005, for å bedre kunne forklare noen av de utviklingstrekk som ble beskrevet der kan det være nyttig å fokusere på noen enkeltland.

Valgdeltakelsen blant innvandrere ved stortingsvalget i 2005 var på 53 prosent, nær identisk med valgdeltakelsen i 2001 som var på 52 prosent. Denne stabiliteten skjuler imidlertid store underliggende endringer. Vi skal ikke legge for mye i en ikke-signifikant økning på ett prosentpoeng fra ett valg til et annet. Den samlede valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen er heller ikke den analytisk mest interessante, til det er innvandrerbefolkningen for heterogent sammensatt, og atferden for ulik, og som et minimum må det legges inn et skille mellom den vestlige og den ikke-vestlige innvandrebe-folkningen. For innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn økte valgdeltakelsen fra 45 prosent til 49 prosent, mens for innvandrere med vestlig bakgrunn var valgdeltakelsen nær den samme, deltakelsen økte fra 75 prosent i 2001 til 76 prosent i 2005. Dette er nært opp til valgdeltakelsen i hele befolkningen.

Vårt hovedfokus i denne rapporten er på innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn. Også innenfor denne gruppen er det store forskjeller i deltakelse, forskjellene er her langt større enn innenfor gruppen av vestlige land. For eksempel har innvandrere fra Sri Lanka med 66 prosent deltakelse, mens innvandrere fra Serbia og Montenegro og fra Kina har henholdsvis 32 og 34 prosent. Selv med en valgdeltakelse på 66 prosent ligger innvandrere fra Sri Lanka godt under snittet for dem med vestlig bakgrunn og for valgdeltakelsen i befolkningen i alt.

Innenfor dette spennet mellom 32 og 66 prosent ligger valgdeltakelsen til de ikke-vestlige innvandrerne i Norge. Denne forskjellen på hele 34 prosentpoeng viser at selv om grupperingen ikke-vestlige til mange formål kan være en nyttig kategori, så rommer den også store forskjeller. Vi vil derfor i det følgende har en tilnærming hvor vi ser på landene enten i geografisk

sammenheng eller knyttet opp til bakgrunn for innvandring. Et naturlig sammenligningsgrunnlag vil gjennomgående være å holde opp valgdeltakelsen i disse landene mot den gjennomsnittlige valgdeltakelsen for de ikke-vestlige landene som var på 49 prosent.

Vi vil også, i den grad data tillater det, bruke grad av sysselsetting og utdanning innenfor de enkelte landgruppene for å si noe om deres integrasjon i Norge på viktige levekårsområder². Det er ingen direkte sammenheng mellom høy sysselsettingstall og valgdeltakelse, men basert på teoriene i kapittel 4 legger vi til grunn en hypotese om at innvandrergrupper som skårer høyt på variabler som sysselsetting, inntekt og utdanning også vil ha høyere valgdeltakelse enn grupper som skårer lavt på disse variablene.

6.1. Flyktinger fra Balkan

Vi begynner med gruppen av nyere flyktingland fra Balkan, som omfatter Bosnia-Hercegovina, Makedonia og Serbia og Montenegro (fra Serbia og Montenegro er det også flere gamle arbeidsinnvandrere som kom til Norge tidlig på 1970-tallet). Samlet utgjør innvandrere fra det tidligere Jugoslavia den største innvandrergruppen i Norge, med i alt over 30 000 personer. Vel halvparten av disse innvandrerne har fått norsk statsborgerskap og dermed stemmerett i Norge. På mange områder er dette en innvandrergruppe som klarer seg bra i Norge. 4 kvartal 2004 lå for eksempel bosniere vel 15 prosentpoeng over gjennomsnittlig sysselsetting for ikke-vestlige innvandrere, mens innvandrere fra Serbia og Montenegro og Makedonia var noe over gjennomsnittet.

² Vi har her valgt å bruke landfordelte oversikter for sysselsetting se <http://www.ssb.no/emner/06/01/innvregsys/>. Dette er tall for både utenlandske og norske statsborgere og er ikke direkte sammenlignbar med vår målgruppe, men disse tallene gir likevel en pekepinn på denne gruppens tilknytning til arbeidsmarkedet. Den samme problemstillingen gjelder for utdanning, her er det et tilleggsproblem at det er mange innvandrere vi mangler utdanningsinformasjon for <http://ssb.no/emner/04/01/utinnv/>.

Tabell 6.1. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Serbia og Montenegro, Bosnia- Hercegovina og Makedonia. Prosent

	Serbia og Montenegro	Bosnia- Hercegovina	Makedonia
I alt	32	40	37
Kjønn			
Menn	34	34	37
Kvinner	30	48	37
Alder			
18-25 år	36	30	44
26-39 år	22	36	36
40-59 år	37	48	38
60 år og over	*	*	*
Botid			
0-9 år	19	46	*
10-19 år	31	39	34
20-29 år	*	*	56
30 år og over	57	*	42
År			
Valgdeltakelse 1997	50	*	*
Valgdeltakelse 2001	36	49	*
(N)			
I alt	4 404	7 030	1 415
Menn	2 402	3 467	787
Kvinner	2 003	3 563	628

Kilde: SSB Valgstatistikk

Samlet sett har denne gruppen en svært lav valgdeltakelse. Serbia og Montenegro har som nevnt lavest deltagelse av alle land med 32 prosent, Bosnia-Hercegovina har en valgdeltakelse på 40 prosent, mens Makedonia ligger på 37 prosent. Sammenlignet med valget i 2001 har Bosnia-Hercegovina den største tilbakegangen (ned 9 prosentpoeng). Serbia og Montenegro går også noe tilbake (ned 4 prosentpoeng), Makedonia var ikke med i undersøkelsen i 2001. Innvandrere fra Serbia og Montenegro og Bosnia Hercegovina går altså motsatt vei av de andre innvandringsgruppene i Norge. Blant landgruppene i utvalget vårt har disse to den største nedgangen i valgdeltakelse. Bare tre andre landgrupper hadde tilbakegang sammenlignet med valget i 2001. Dette er uventet, blant annet sett i lys av disse landgruppene tilknytning til arbeidsmarkedet.

Kvinner fra Bosnia har interessant nok vesentlig høyere valgdeltakelse enn mennene med en forskjell på 14 prosentpoeng, dette kan ikke forklares ut fra store forskjeller i alders- eller botidsmønster da det ikke er nevneverdig skille mellom kjønnene på disse to variablene.

Serbia og Montenegro har med tiden blitt blant de største innvandringsgruppene i Norge. Også ved sist valg i 2001 hadde innvandrere fra Serbia og Montenegro svært lav valgdeltakelse. Det går et skille mellom de første arbeidsinnvandrere som kom på 1960-tallet som har en høy deltagelse på nær 60 prosent, og flyktningene som kom på 1990-tallet som har en valgdeltakelse lavere enn 30 prosent

Tabell 6.2. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Somalia og Eritrea. Prosent

	Somalia	Eritrea
I alt	48	51
Kjønn		
Menn	44	49
Kvinner	51	54
Alder		
18-25 år	54	44
26-39 år	45	46
40-59 år	47	58
60 år og over	*	*
Botid		
0-9 år	40	*
10-19 år	50	54
20-29 år	*	48
30 år og over	*	*
År		
Valgdeltakelse 1997	*	*
Valgdeltakelse 2001	37	*
(N)		
I alt	3 336	1 175
Menn	1 803	647
Kvinner	1 533	528

Kilde: SSB Valgstatistikk

6.2. Flyktninger fra Afrikas horn

Den neste gruppen vi ser på er flyktninger fra Afrikas østkyst med relativ kort botid i Norge. Fra Somalia har Norge mottatt flyktninger fra begynnelsen av 1990-tallet, flest har ankommet de siste årene, fra 1998 og framover. Størstedelen av innvandringen fra Eritrea har kommet de siste årene, men noen ankom også tidlig på 1990-tallet. Dette er grupper med svært forskjellig tilknytning til arbeidsmarkedet. Somalier er av de ikke-vestlige landgruppene bosatt i Norge med lavest sysselsetting, mens eritreere ligger omtrent på gjennomsnittet for alle innvandrere. Også på andre levekårsområder som utdanning og inntekt skårer somalier lavt (Lie 2004: 50-52). Disse lave andelene gjenspeiler blant annet at somalier som gruppe har svært kort botid i Norge.

For innvandrere fra Somalia ser vi en signifikant økning i valgdeltakelsen sammenlignet med stortingsvalget i 2001. Valgdeltakelsen går opp 11 prosentpoeng. Ved valget i 2001 var somalier blant de med lavest deltagelse av de utvalgte landgruppene, ved valget i 2005 havner de midt på treet. Eritrea som ikke var med i 2001, ligger noe høyere med en valgdeltakelse på 51 prosent. Begge landgrupper ligger tett opp til gjennomsnittet for ikke-vestlige innvandrere. For begge land har kvinner høyere valgdeltakelse enn menn. Etiopia var med manntalsundersøkelsen i 1997 og i 2001 og hadde ved begge valg vesentlig lavere valgdeltakelse enn det ikke-vestlige gjennomsnittet. I 1997 hadde Etiopia og Kina den laveste valgdeltakelsen av alle landene som var med i utvalget.

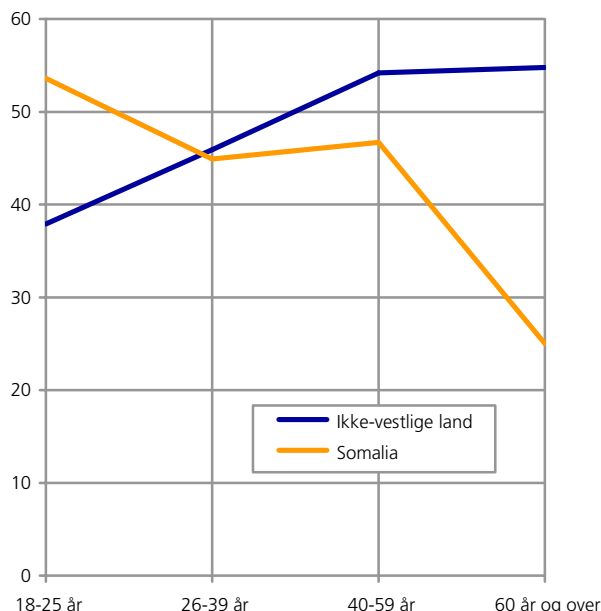
Sammenholdt indikerer disse tallene at flyktninger fra det østlige Afrika deltar i større grad nå enn ved tidligere valg. Samtidig har bare litt over en tredjedel av innvandrere fra Somalia i Norge fått norsk statsborgerskap slik at her vil vi kanskje komme til å se store endringer på sikt.

Somaliske ungdommer med høy deltakelse - like høy som dem uten innvandrerbakgrunn

Innvandrerungdom fra Somalia bør trekkes fram spesielt da det er den eneste store gruppe hvor ungdommen har høyere valgdeltakelse enn de voksne og valgdeltakelsen er like høy som for ungdommer uten innvandrerbakgrunn. Som nevnt ovenfor så samvarierer valgdeltakelse og alder sterkt - hovedregelen er at valgdeltakelsen øker med stigende alder. For somaliere med norsk statsborgerskap virker det å være omvendt. Gruppen 18-25 år har en signifikant høyere valgdeltakelse enn de som kommer i de etterfølgende aldersintervallene.

Om vi sammenligner denne gruppen med befolkningen i alt i samme aldersintervall finner vi at somaliske ungdommer har om lag den samme valgdeltakelsen som de uten innvandrerbakgrunn. Blant somalierer stemte 54 prosent i gruppen 18-25 år, mens tilsvarende tall for ungdommer uten innvandrerbakgrunn var 56 prosent³ ved stortingsvalget i 2001. Dette er kanskje en antydning om en framtidig mer deltakende somalisk befolkning?

Figur 6.1.. Valgdeltakelse ved Stortingsvalget i 2005 etter alder og landbakgrunn. Prosent

Kilde: SSB Valgstatistikk

³ Valgundersøkelsen fra 2005 for hele befolkningen er ennå ikke klar når dette skrives, deltakelsen for befolkningen i alt var nær den samme i de to valgene i 2001 og 2005 - for aldersgruppen 18-25 var valgdeltakelsen på 56 prosent i 2001, nær den samme som i 1997, da var valgdeltakelsen for de yngste 57 prosent. (Aardal et.al. 2002)

6.3. Familieinnvandrere fra Filippinene, Thailand og Russland

Innvandrere fra disse landene har alle en svært skjev kjønnsammensetning grunnet mye innvandring av kvinner som i hovedsak har giftet seg med menn bosatt i Norge uten innvandrerbakgrunn. Fra Russland har det de siste årene vært en stor flyktninginnvandring men disse har ennå ikke hatt lang nok botid til å få stemmerett ved valget. Andelen kvinner blant de stemmeberettigede varierer fra 77 prosent for Russland og Filippinene, til 85 prosent for innvandrere fra Thailand. Dette er alle grupper med relativt høy sysselsetting og utdanning. Innvandrere fra Filippinene og Russland er av gruppene med lengst utdanning av alle innvandregrupper i Norge.

Gjennomsnittlig har disse tre landgruppene svært lik valgdeltakelse, alle ligger på eller like over gjennomsnittet for ikke-vestlige innvandrere. Ser vi særskilt på kvinnene har disse også tilnærmet lik valgdeltakelse.

For innvandrere fra Russlands er det svært store forskjeller mellom de yngste og de i det mellomste alderssjiktet. Deltakelsen var dobbelt så stor i aldersgruppen 26-39 år som i 18-25 år. Samtidig viser botidstallene en noe annen tendens med noe fallende valgdeltakelse med økende botid. Disse tallene antyder at blant de russiske kvinnene som har giftet seg med menn uten innvandrerbakgrunn de siste årene har valgdeltakelsen vært relativt høy. Det er svært få unge blant disse russiske kvinnene, hovedvekten ligger i 25-40 årsalderen. Den lave deltakelsen for de yngste indikerer muligens at andre russiske innvandrere har en noe lavere deltakelse, sammenlignet med de som har giftet seg med menn uten innvandrerbakgrunn.

Tabell 6.3. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Filippinene, Thailand og Russland. Prosent

	Russland	Thailand	Filippinene
I alt	52	49	53
Kjønn			
Menn	43	31	62
Kvinner	55	52	50
Alder			
18-25 år	29	*	46
26-39 år	60	54	45
40-59 år	55	49	58
60 år og over	*	*	*
Botid			
0-9 år	54	51	40
10-19 år	46	48	54
20-29 år	*	48	59
30 år og over	*	*	*
År			
Valgdeltakelse 1997		*	54
Valgdeltakelse 2001		41	50
(N)			
I alt	1 651	1 662	4 191
Menn	372	242	965
Kvinner	1 279	1 420	3 226

Kilde: SSB Valgstatistikk

For innvandrere fra Thailand er det også store kjønnsforskjeller, hele 21 prosentpoeng forskjell mellom thailandske kvinner og thailandske menn. Den samme stor forskjellen fant vi også i 2001, da var forskjellen i deltakelse 23 prosentpoeng i kvinnes favør. For innvandrere fra Thailand er det derimot ikke store forskjeller i deltakelse etter alder eller botid. Sammenligner vi med valget i 2001 har det vært en framgang på 8 prosentpoeng, ved sist valg lå thailenderne noe under det ikke-vestlige gjennomsnittet, ved valget i 2005 var deltakelsen lik det ikke-vestlige gjennomsnittet.

Tallene for innvandrere fra Russland og Thailand viser at kvinnene som gifter seg med menn uten innvandrerbakgrunn har vesentlig høyere valgdeltakelse enn mennene fra de samme landene. Bildet er noe annerledes for innvandrere fra Filippinene. Her har menn 12 prosentpoeng høyere deltakelse enn kvinner. Med en valgdeltakelse på 62 prosent er de filippinske mennene blant gruppene av ikke-vestlige innvandrere med høyest deltakelse. Blant de tre landene vi ser på her har Filippinene den høyeste andelen menn. Dette skyldes at det har vært en ikke ubetydelig sjømannsinnvandring til Norge, som har fått opptjent botid som kvalifiserer til norsk statsborgerskap gjennom fartstid på norske skip. Disse viser seg å ha en høyere deltakelse enn kvinnene som har kommet via familieinnvandring.

Innvandrere fra Filippinene har for øvrig en bemerkelsesverdlig stabil valgdeltakelse på rundt 50 prosent ved alle tre valg vi har tall fra.

6.4. Innvandrere fra Sri Lanka og India, valgvinnerne

Norske statsborgere med bakgrunn fra Sri Lanka er i all hovedsak tamiler som kom til Norge som flyktninger fra borgerkrigen fra slutten av 1980-tallet/tidlig på 1990-tallet, men også tamiler som kom til Norge som utdanningssøkende (og noen få arbeidsinnvandrere) fra slutten av 70-tallet og ti år framover. Både indere og sri lankesere er grupper som har høy yrkesdeltakelse og høy utdannelse - særskilt indere har høy utdannelse. I 2001 hadde indere i snitt en høyere andel med høyere utdannelse enn befolkningen ellers.

Fra lokalvalgene i Norge vet vi også at dette er grupper med høy valgdeltakelse. I Oslo hadde sri lankesere like høy valgdeltakelse som personer uten innvandrerbakgrunn ved siste kommunevalg i 2003. Vi forventer derfor høy deltakelse i disse to landgruppene, noe vi finner. Innvandrere fra India og Sri Lanka utmerker seg med vesentlig høyere deltakelse enn gjennomsnittet av ikke-vestlige innvandrere. Indere ligger 12 prosentpoeng høyere, mens sri lankesere har 16 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn det ikke-vestlige gjennomsnittet. De skiller noe lag med hensyn til den aldersfordelte valgdeltakelsen der indere er noe mer aktive som unge enn de fra Sri Lanka, mens bildet skifter for de eldre der sri lankesere har vesentlig høyere deltakelse.

Tabell 6.4. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. India og Sri Lanka. Prosent

	India	Sri Lanka
I alt	61	66
Kjønn		
Menn	66	64
Kvinner	57	69
Alder		
18-25 år	62	57
26-39 år	57	58
40-59 år	65	72
60 år og over	56	*
Botid		
0-9 år	*	53
10-19 år	58	65
20-29 år	63	76
30 år og over	57	*
År		
Valgdeltakelse 1997	57	60
Valgdeltakelse 2001	55	53
(N)		
I alt	3 300	5 344
Menn	1 772	3 297
Kvinner	1 528	2 047

Kilde: SSB Valgstatistikk

Sammenligner vi med sist stortingsvalg i 2001 øker innvandrere fra Sri Lankas valgdeltakelse med 13 prosentpoeng, mens valgdeltakelsen for innvandrere fra India øker med 6 prosentpoeng. Framgangen i valgdeltakelse for de med bakgrunn fra Sri Lanka er blant de største i hele utvalget.

Begge land har høyere valgdeltakelse for ungdom enn det vi finner i befolkningen ellers. Høyeste deltakelse har ungdommer (18-25 år) med indisk bakgrunn som har en valgdeltakelse på 62 prosent, noe som er 24 prosent poeng over ikke-vestlige i samme aldersgruppe og 6 prosentpoeng over gjennomsnittet for dem uten innvandrerbakgrunn⁴. Dette er også den høyeste valgdeltakelsen vi finner for noen landgruppe i dette aldersintervallet.

Valgdeltakelse på 76 prosent blant de med 20-29 års botid fra Sri Lanka er det høyeste vi kommer i noen av disse sammenligningene. Dette er en deltakelse som er omtrent på gjennomsnittet for befolkningen i alt ved de to siste stortingsvalgene.

Om vi ser på forskjeller i valgdeltakelse mellom kjønnene gir dette forskjellig utslag for de to landene. Kvinner fra Sri Lanka har den høyeste deltakelsen av noen ikke-vestlige kvinner i utvalget og 5 poeng høyere deltakelse enn sine respektive menn. For innvandrere fra India er bildet motsatt, her har menn 9 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn kvinner.

⁴ Igjen har vi bare stortingsvalget i 2001 å sammenligne med.

6.5. Innvandrere fra de 'gamle' arbeidsinnvandrerlandene

Innvandrere fra Pakistan og Tyrkia er av de landgruppene som har den lengste innvandringshistorien til Norge (i alle fall i nyere tid), med arbeidsinnvandringen som startet sent på 1960-tallet i form av arbeidsinnvandring til industrien på det sentrale Østlandsområdet. Etter innvandringsstoppen i 1975 har innvandringen fra disse to landene i hovedsak vært familieinnvandring, men fra Tyrkia har det også vært noe flyktninginnvandring. Pakistanere er den største innvandrergруппen i Norge med norsk statsborgerskap, mens de med tyrkisk landbakgrunn er den tredje største. Begge er bosettingsmessig sentrert på Østlandet. Pakistanere bor i Oslo og randkommunene til Oslo, mens tyrkere er den største innvandrergруппen i Drammen. Ser vi på sysselsettingen for pakistanere og tyrkere finner vi at begge grupper har relativt høy sysselsetting for menn, men langt lavere for kvinner. De samme store forskjellene mellom kjønnene finner vi ikke igjen når vi ser på valgdeltakelse, selv om pakistanske menn har 8 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn pakistanske kvinner, tyrkiske kvinner har noe høyere valgdeltakelse enn tyrkiske menn.

I 1997 var pakistanere av de ikke-vestlige landgrupper med høyest valgdeltakelse, i 2001 sank valgdeltakelsen med 18 prosentpoeng, i 2005 er pakistanere igjen blant de ikke-vestlige med høyeste valgdeltakelse. Sammenlignet med 2001 står valgdeltakelsen mer eller mindre stille for innvandrere med tyrkisk landbakgrunn. Begge landgrupper følger mønsteret med stigende valgdeltakelse med alder, men pakistanere ligger for alle aldersintervaller 10-15 prosentpoeng høyere enn tyrkerne.

Tabell 6.5. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Pakistan og Tyrkia. Prosent

	Tyrkia	Pakistan
I alt	43	54
Kjønn		
Menn	42	58
Kvinner	44	50
Alder		
18-25 år	34	44
26-39 år	43	52
40-59 år	51	66
60 år og over	*	*
Botid		
0-9 år	43	*
10-19 år	47	54
20-29 år	41	52
30 år og over	*	63
År		
Valgdeltakelse 1997	49	61
Valgdeltakelse 2001	44	43
(N)		
I alt	6 380	12 786
Menn	3 480	7 023
Kvinner	2 900	5 763

Kilde: SSB Valgstatistikk

For både pakistanere og tyrkere har vi ved lokalvalgene sett at disse gruppene har hatt høyere valgdeltakelse enn det ikke-vestlige gjennomsnittet, noe som har blitt sett på som et uttrykk for at gruppene deltar mer der de har påvirkningsmulighet. Vi ser noe av den samme tendensen ved dette valget da pakistanere i Oslo har 5 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn gjennomsnittet for pakistanere. I Oslo var det også flere innvandrere med pakistansk bakgrunn på valglisterne.

For tyrkere ser vi imidlertid ikke den samme forskjellen for Buskerud sammenlignet med resten av landet. Vi kunne kanskje forvente at tyrkere i Buskerud ville ha høyere valgdeltakelse, grunnet den høye konsentrasjonen av tyrkere i Drammen og Buskerud. Men valgdeltakelsen for tyrkere i Buskerud er nær identisk med landsgjennomsnittet. Dette henger nok også sammen med fraværet av kandidater med tyrkisk bakgrunn med muligheter for representasjon på valglisterne i Buskerud.

6.6. Valgdeltakelsen blant innvandrere fra Irak og Iran

Innvandrere i Norge fra Irak og Iran er i hovedsak flyktninger, men har ankommet til forskjellig tid. Irakere er den største gruppen av førstegenerasjonsinnvandrere i Norge, men de fleste ankom tidlig på 2000-tallet og har ennå ikke fått norsk statsborgerskap. Bare vel 25 prosent av irakerne i Norge har stemmerett. Iranere er en langt eldre flyktninggruppe og de skiller seg fra irakere med en langt høyere sysselsetting og en gjennomsnittlig høyere utdanning.

Tabell 6.6. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Iran og Irak. Prosent

	Irak	Iran
I alt	42	51
Kjønn		
Menn	45	53
Kvinner	35	48
Alder		
18-25 år	33	31
26-39 år	38	60
40-59 år	52	55
60 år og over	*	36
Botid		
0-9 år	34	40
10-19 år	50	52
20-29 år	*	*
30 år og over	*	*
År		
Valgdeltakelse 1997	:	49
Valgdeltakelse 2001	38	42
(N)		
I alt	2 976	6 856
Menn	1 799	4 038
Kvinner	1 177	2 818

Kilde: SSB Valgstatistikk

Iranere har ikke uventet høyere deltakelse enn irakere. I 2001 var valgdeltakelsen nokså lik, med en forskjell på 4 prosentpoeng. Valgdeltakelsen i den iranske innvandrerbefolkningen økte mest ved stortingsvalget i 2005, til 51 prosent, 2 prosentpoeng over det ikke-vestlige gjennomsnittet. Iranere har en svært stor forskjell i valgdeltakelsen med alder, med svært lav valgdeltakelse for de yngste og de eldste, men med en valgdeltakelse på 60 prosent for gruppen 26-39 år. Irakere har en vesentlig lavere valgdeltakelse, 7 prosentpoeng under det ikke-vestlige gjennomsnittet, sammenlignet med valget i 2001 økte valgdeltakelsen med 4 prosentpoeng.

Begge landgrupper har skjev kjønnsammensetning blant de stemmeberettigede, med en klar overvekt av menn, og mennene deltar også i større grad enn kvinnene. Størst forskjell er det mellom irakiske menn og kvinner, hvor mennene har 10 prosentpoeng høyere valgdeltakelse.

6.7. Flyktninger fra Vietnam og Chile, flyktninggrupper med lang botid.

Innvandrer fra Chile og Vietnam er flyktninggrupper som kom til Norge på 1970 og 1980-tallet. Begge har en gjennomsnittlig lang botid. Vietnamesere er den nest største ikke-vestlige innvandrerguppen i Norge. Til forskjell fra pakistanere og tyrkere har vietnamesere og chilenerne en langt mer spredt bosetting og er ikke bare konsentrert rundt storbyene på Østlandet. Begge landgrupper har relativt høy sysselsetting og har en gjennomsnittsinntekt godt over snittet for ikke-vestlige innvandrere (Lie 2004).

Tabell 6.7. Valgdeltakelse etter kjønn, alder, botid og år. Vietnam og Chile. Prosent

	Chile	Vietnam
I alt	54	42
Kjønn		
Menn	52	38
Kvinner	56	46
Alder		
18-25 år	50	26
26-39 år	46	42
40-59 år	62	49
60 år og over	*	*
Botid		
0-9 år	*	*
10-19 år	55	40
20-29 år	47	46
30 år og over	*	*
År		
Valgdeltakelse 1997	63	60
Valgdeltakelse 2001	44	43
(N)		
I alt	3 629	10 986
ha hatt	1 898	5 667
Kvinner	1 731	5 319

Kilde: SSB Valgstatistikk

Valgdeltakelsen til chilenerne økte med 10 prosentpoeng fra 2001 til 2005, og i 2005 skiller Chile og Vietnam lag etter å ha hatt nær sammenfallende valgdeltakelse i 1997 og 2001. I 1997 var begge grupper av de som hadde høyest valgdeltakelse blant de ikke-vestlige, mens de i 2001 lå omtrent på snittet.

For vietnamesere går valgdeltakelsen ned ytterligere 1 prosentpoeng sammenlignet med 2001 og vietnamesere har som eneste landgruppe hatt synkende valgdeltakelse ved de stortingsvalgene vi har tall for. Den samme trenden finner vi også for kommunevalget. Midt på 1990-tallet var vietnamesere av de gruppene som hadde høyest deltakelse. Dette skiftet på slutten av 1990-tallet og vietnamesere har ved valgene siden vært av de landgruppene med lavest valgdeltakelse. Dette er et funn som er overraskende, ettersom vietnamesere deltar i stadig økende grad på andre samfunnsområder. For gruppen i gjennomsnitt har det vært en stadig økende sysselsetting og synkende ledighet gjennom hele 1990-tallet og på 2000-tallet. Den manglende deltakelsen ved valg kan heller ikke forklares med at det har kommet mange nyankomne. Flere har fått norsk statsborgerskap og dermed stemmerett ved valg, men det har vært lite nyttilflytting de siste årene av nye grupper vietnamesere, det skulle kunne tale for økende deltakelse, ikke synkende.

I kapittel 3 så vi for øvrig at ingen andre grupper med 7 års botid eller mer har en høyere andel med norsk statsborgerskap enn vietnamesere. Nær alle vietnamesere som har mulighet til det har norsk statsborgerskap. Valgdeltakelsen blant de unge vietnameserne er svært lav, og trekker ned snittet betydelig. Bare 26 prosent av de stemmeberettigede stemte, noe som er den laveste valgdeltakelsen vi finner for noen av landgruppene. Dette rimer dårlig med andre funn av f.eks utdanningsnivået for unge vietnamesere (spesielt for de som er født i Norge) som har av de høyeste andelen med høyere utdanning blant noen grupper, nær dobbelt så høy som blant øvrige innvandrere (Lie 2004: 28-29).

Om vi sammenligner med den andre store innvandrerguppen i Norge, pakistanere, så har de en annen utvikling de siste årene med økende valgdeltakelse. Et annet synlig uttrykk på mindre deltakelse er fraværet av kommunestyrerepresentanter med vietnamesisk bakgrunn. Det sitter 19 pakistanere i norske kommunestyrer, men ingen vietnamesere (Aalandslid & Tronstad 2005). Det er særlig blant mennene fra Vietnam at vi finner lav valgdeltakelse og dette har de til felles med andre menn fra Sørøst Asia. Menn fra Kina og Thailand har også en valgdeltakelse som ligger under 40 prosent.

7. Valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo

Ingen kommuner (eller fylker) i Norge har så mange innvandrere som Oslo. I overkant av 40 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne i Norge med stemmerett bor i Oslo, og ved valget i 2005 hadde 42 500 ikke-vestlige innvandrere stemmerett. Oslo er også den kommunen (og fylket) med flest vestlige innvandrere. Vel 3 500 vestlige innvandrere hadde stemmerett ved valget, slik at i alt hadde nær 46 000 innvandrere stemmerett ved stortingsvalget. Akershus som var fylket med nest flest innvandrere med stemmerett, hadde vel 15 000 stemmeberettigede, altså vel 30 000 færre enn Oslo. Dette betyr at innvandrernes oppslutning om valget i Oslo har stor betydning for den samlede valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. Oslo er samtidig den eneste valgkretsen hvor innvandrerne tallmessig er så sterke at deres andel av befolkningen skulle kunne gi to (av 17) mandater på Stortinget. Ingen andre fylker har en tilsvarende andel. Nærmest er Akershus hvor innvandrerbefolkningens størrelse skulle tilsi 0,4 mandater. Størrelsen til innvandrerbefolkningen i Oslo gjør at det kan være nyttig å se særskilt på valgdeltakelsen her.

Innvandrere fra Pakistan er den største innvandrergruppen i Oslo, med vel 20 prosent av alle innvandrere med stemmerett i Oslo. Deretter følger seks nær jevnstore grupper, alle med vel 5 prosent av innvandrerne med stemmerett, fra Tyrkia, Marokko, Somalia, Sri Lanka, Iran og Vietnam. Tabell 7.1 viser hvor de stemmeberettigede innvandrerne bor i Oslo og deres andel av befolkningen i alt. Det går her et tydelig skille mellom øst og vest i Oslo. Det bor flest ikke-vestlige innvandrere i indre by øst og nord øst og sør i ytre by. Den ikke-vestlige innvandrerandelen er høyest på Søndre Nordstrand med 28 prosent av de stemmeberettigede. Lavest andel ikke-vestlige innvandrere har Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker bydel, alle med om lag 3 prosent ikke-vestlige innvandrere. Tabellen viser også andelen pakistanere med stemmerett av den stemmeberettigede befolkningen i alt. I snitt utgjør pakistanere 2,3 prosent av de stemmeberettigede i Oslo, i bydelene Stovner og Alna utgjør de over 6 prosent. Høyest er andelen på Søndre Nordstrand med 9,2 prosent.

Tabell 7.1. Stemmeberettigede i Oslo etter bydel og forenklet landbakgrunn. Stortingsvalget 2005. Antall og prosent.

Bydel	Befolkningen i alt	Ikke-vestlige innvandrere	Innvandrere med pakistansk bakgrunn	Andel ikke-vestlige innvandrere av befolkningen i alt	Andel innvandrere med pakistansk bakgrunn av befolkningen i alt
I alt	393 956	42 503	9 131	10,8	2,3
01 Gamle Oslo	25 376	4 380	950	17,3	3,7
02 Grünerløkka	28 226	3 388	599	12,0	2,1
03 Sagene	23 538	2 184	311	9,3	1,3
04 St.Hanshaugen	21 955	1 139	79	5,2	0,4
05 Frogner	35 732	1 492	64	4,2	0,2
06 Ullern	19 702	714	76	3,6	0,4
07 Vestre Aker	29 051	925	122	3,2	0,4
08 Nordre Aker	29 265	966	85	3,3	0,3
09 Bjerke	16 926	2 780	409	16,4	2,4
10 Grorud	17 009	3 341	555	19,6	3,3
11 Stovner	19 375	4 215	1 297	21,8	6,7
12 Alna	30 851	7 096	1 873	23,0	6,1
13 Østsjø	31 598	2 679	596	8,5	1,9
14 Nordstrand	31 826	1 335	208	4,2	0,7
15 Søndre Nordstrand	20 631	5 791	1 899	28,1	9,2
Sentrum/annet	12 895	54	-	0,4	0,0

Kilde: SSB Valgstatistikk

Tabell 7.2. Valgdeltakelse i Oslo etter bydel og landbakgrunn. Stortingsvalget 2005. Prosent

	Befolkningen i alt	Innvandrer- befolkningen i alt	Innvandrere fra ikke-vestlige land	Innvandrere med pakistansk bakgrunn	Differanse befolkningen i alt og ikke vestlige innvandrere	Differanse befolkningen i alt og innvandrere med pakistansk bakgrunn
I alt	79	55	53	59	26	20
01 Gamle Oslo	69	42	41	43	28	26
02 Grünerløkka	72	50	49	*	23	*
03 Sagene	75	50	48	*	27	*
04 St. Hanshaugen	76	55	55	*	21	*
05 Frogner	75	42	34	*	41	*
06 Ullern	83	59	55	*	28	*
07 Vestre Aker	82	70	62	*	20	*
08 Nordre Aker	84	70	67	*	17	*
09 Bjerke	75	54	54	*	21	*
10 Grorud	74	50	49	*	25	*
11 Stovner	73	64	64	58	9	15
12 Alna	72	60	60	50	12	22
13 Østensjø	79	58	57	*	22	*
14 Nordstrand	82	56	49	*	33	*
15 Søndre Nordstrand	73	57	57	72	16	1

Kilde: SSB Valgstatistikk *ikke signifikante funn grunnet for få uttrukne i nettoutvalget

Oslo - en delt by

Det har lenge vært store forskjeller i valgdeltakelsen mellom de østlige og de vestlige bydelene i Oslo. Dette har sammensatte årsaker. Vi har tidligere vært inne på hvordan sosioøkonomiske variabler er med å forklarer forskjeller i valgdeltakelse. Flere studier har vist hvordan Oslo er en delt by (f. eks Barstad & Kirkeberg 2003, Andersen et. al. 2003). Og om vi ser på valgdeltakelsen for hele befolkningen i Oslo, så var det et skille på vel 10 prosentpoeng mellom ytre vestlige bydeler⁵ og de andre bydelene. I alt så stemte 79 prosent av Oslos stemmeberettigede befolkning ved stortingsvalget i 2005, en valgdeltakelse som plasserer Oslo litt over landsgjennomsnittet på 77,4 prosent. Om vi ser på bydelene i Oslo så var valgdeltakelsen lavest i Gamle Oslo hvor 69 prosent stemte. Høyest var valgdeltakelsen i Nordre Aker hvor 84 prosent stemte, en forskjell på 15 prosentpoeng mellom bydelen med høyest og lavest valgdeltakelse. I bydelene i ytre vest lå valgdeltakelsen uten unntak over Oslos gjennomsnittlige valgdeltakelse, mens den i de andre bydelene, med unntak av Østensjø bydel (som var akkurat på gjennomsnittet for Oslo) lå under gjennomsnittet.

Dersom vi skal sammenligne innvandrerbefolkningen valgdeltakelse med den øvrige befolkningen kan en fornuftig tilnærming være å sammenligne valgdeltakelse i de bydelene innvandrerne faktisk bor og ikke med valgdeltakelsen i bydeler hvor det bor få ikke-vestlige innvandrere.

Som nevnt stemte i alt 79 prosent av de stemmeberettigede i Oslo, mens 53 prosent av de ikke-vestlige brukte stemmeretten, en forskjell på hele 26 prosentpoeng. Om vi ser på de innvandrertette bydelene, hvor innvandrere utgjør 10 prosent eller mer, synker differansen til et gjennomsnitt på 19 prosentpoeng. Minst er forskjellene i bydelene Alna og Stovner, med henholdsvis 12 og 9 prosentpoeng forskjell mellom ikke-vestlige innvandreres deltakelse og deltakelsen til befolkningen i alt. De tre bydelene med høyest innvandrersandel; Alna, Stovner og Søndre Nordstrand har også den minste forskjellen mellom befolkningen i alt og de med ikke-vestlig bakgrunn.

Pakistanere på Søndre Nordstrand med nær samme valgdeltakelse som befolkningen i alt

Fra lokalvalgene kjenner vi til at der hvor innvandrerne er numerisk sterke, har de også høyere deltakelse. De samme mulighetene for påvirkning av utfallet med hensyn til kumuleringer finnes i praksis ikke ved stortingsvalg⁶. Likevel kan vi kanskje forvente at i områder hvor det bor mange innvandrere av samme nasjonalitet vil deltakelsen øke, særskilt om det finnes representanter fra samme nasjonalitet med muligheter til å bli innvalgt. For innvandrere med pakistansk bakgrunn er det mulig å bryte ned tallene på noen bydeler. I alt stemte 59 prosent av pakistanere i Oslo, en vel 5 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn det pakistanere hadde i landet i alt. Sammenligner vi deltakelsen med den samlede valgdeltakelsen i Oslo,

⁵ 01 Gamle Oslo, 02 Grünerløkka, 03 Sagene - Indre Øst
04 St.Hanshaugen, 05 Frogner - Indre Vest
06 Ullern, 07 Vestre Aker, 08 Norde Aker, 14 Nordstrand - Ytre Vest
09 Bjerke, 10 Grorud, 11 Stovner, 12 Alna, 13 Østensjø, 15 Søndre Nordstrand - Ytre Øst

⁶ I Oslo var flere ikke-vestlige innvandrere representert på valglistene, med varierende med mulighet for å bli valgt inn på Stortinget. På valglistene for de partiene som ble representert på Stortinget for Oslo var det i alt 13 ikke-vestlige innvandrere. Ap: Saera Khan, Khalid Mahmood, Karima Abd-Daif, Balasingham Yogarajah, Rupinder Bains. Høyre: Afshan Rafiq Mertefe Bartinlioglu. FRP Mazyar Keshvari SV Akthar Chaudry, Reza Rezae, Iram Chaudhary, Suresh Shukla Venstre: Tariq M Shah

finner vi at i gjennomsnitt var valgdeltakelsen blant pakistanere 20 prosentpoeng lavere. I Gamle Oslo var denne forskjellen enda større, med en forskjell på 26 prosentpoeng. I bydelene Stovner og Alna var forskjellene på hhv 15 og 20 prosentpoeng, langt høyere enn forskjellene mellom andre ikke-vestlige innvandrere og befolkningen i alt. På Søndre Nordstrand derimot, hvor pakistanere utgjør vel 10 prosent av de stemmeberettigede var forskjellen i valgdeltakelse nede i 1 prosentpoeng. 72 prosent av pakistanerne i Søndre Nordstrand stemte ved valget, mot 73 prosent i befolkningen i alt.

Innvandrere fra Sri Lanka har høyest valgdeltakelse av de ikke-vestlige i Oslo

Om vi ser på de største ikke-vestlige landgruppene i Oslo finner vi at innvandrere fra Sri Lanka har den høyeste deltakelsen med 72 prosent valgdeltakelse, noe som er 6 prosentpoeng høyere enn for srilankesere i landet forøvrig. Pakistanere har som tidligere nevnt 5 prosentpoeng høyere deltakelse i Oslo enn i landet for øvrig.

Lavt i indre by - høyere i nordøst og i sør

Ser vi nærmere på de østlige bydelene i indre by, finner vi at ikke-vestlige innvandrere i snitt hadde en valgdeltakelse på 46 prosent, godt under det ikke-vestlige gjennomsnittet for Oslo på 53 prosent. På motsatt ende av skalaen finner vi bydelene nordøst i Groruddalen; Stovner og Alna med henholdsvis 64 og 60 prosent valgdeltakelse. Nordvest i Groruddalen, i bydelene Bjerke og Grorud, var valgdeltakelsen lavere med henholdsvis 54 og 49 prosent. På Søndre Nordstrand brukte 57 prosent stemmeretten. Blant ikke-vestlige innvandrere har det over en lengre periode vært en utflytting av innvandrere fra indre by øst. Disse tallene antyder et mønster hvor ikke-vestlige innvandrere i indre by øst har en lavere valgdeltakelse enn de som bor i de ytre bydelene sør og nord i Oslo. Mønsteret er ikke entydig, men kan muligens sees i sammenheng med funn av Svein Blom (2006) som viser at innvandrerne som har flyttet ut av indre øst i Oslo, til drabantbyområdene nordøst og sør i byen skårer noe høyere på levekårsindikatorer som blant annet inntekt og andel sysselsatte enn de innvandrerne som har nøydd seg med å flytte innen indre by øst (Blom 2006).

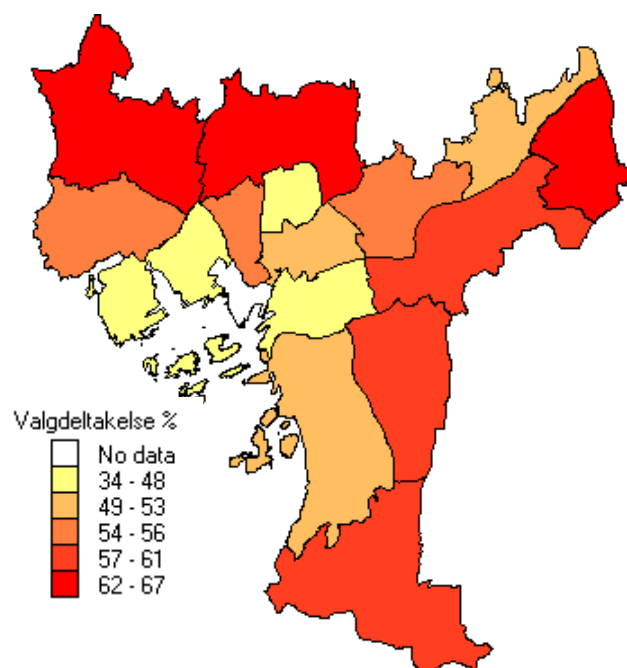
Selv om det bor få ikke-vestlige innvandrere med stemmerett i de vestlige bydelene i Oslo sammenlignet med de østlige bydelene, bor det likevel flere ikke-vestlige innvandrere i de vestlige bydelene i Oslo enn det bor i nær alle norske fylker. Bare Akershus (av fylkene) har flere ikke-vestlige innvandre med stemmerett enn de vestlige bydelene i Oslo. Vi ser at differansen mellom valgdeltakelsen til de ikke-vestlige innvandrerne og til befolkningen i alt er større for de vestlige bydelene. Størst er forskjellen i bydel Frogner, her er valgdeltakelsen for befolkningen i alt også

vesentlig lavere enn for de andre vestlige bydelene, samtidig som innvandrerne med ikke-vestlig bakgrunn har særskilt lav valgdeltakelse. Bare 34 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne bosatt i Frogner bydel stemte. Høyest valgdeltakelse hadde ikke-vestlige innvandrere i Nordre Aker bydel med 67 prosent, hele 14 prosentpoeng høyere enn det ikke-vestlige snittet i Oslo.

Ikke-vestlige innvandrere i Oslo har høyere valgdeltakelse enn ikke-vestlige innvandrere bosatt i resten av landet

At valgdeltakelsen for de ikke-vestlige innvandrerne er høyere i Oslo enn i resten av landet støtter de tidligere teorier om 'ghettoisering' (se kap 4). Samtidig er det store forskjeller i valgdeltakelse mellom bydelene i Oslo, forskjeller som blant annet kan forklares med ulikheter på forskjellige levekårsindikatorer. Vi har derfor fokusert på forskjellene i deltakelse mellom befolkningen i alt og den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i de forskjellige bydelene. Denne sammenligningen viste at forskjellene i valgdeltakelse mellom befolkningen i alt og den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen var minst i bydeler med den høyeste ikke-vestlige innvandrerdelen.

Figur 7.3. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere i Oslo etter bydel, 2005

Kilde: SSB Valgstatistikk

8. Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?

Ikke-vestlige innvandrerkvinner har ved alle tre stortingsvalgene vi har tall for hatt omlag 2 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn ikke-vestlige innvandrer menn. Denne forskjellen er ikke stor og må tolkes med varsomhet. Vi skal vise at forskjellene mellom de forskjellige landgruppene er betydelig, og at påstanden om at 'innvandrerkvinner stemmer mer enn innvandrer menn'⁷ i alle fall må utdypes.

Flere kvinner enn menn stemte i hele innvandrerbefolkningen

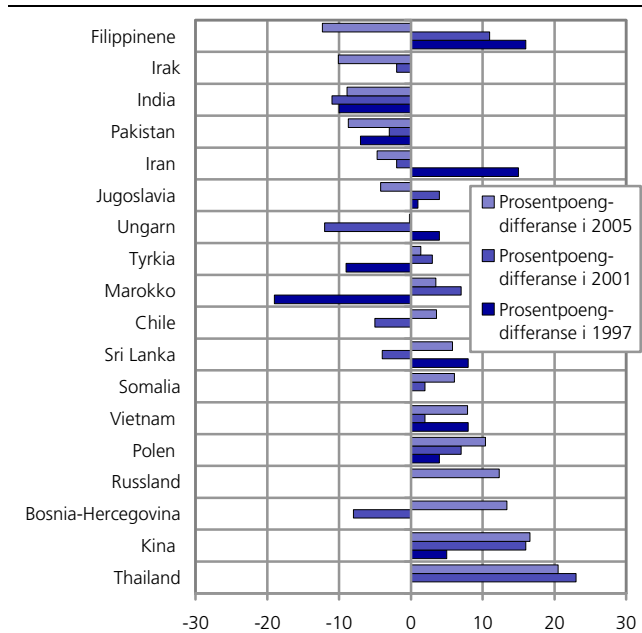
Ved valget i 2005 var forskjellen i valgdeltakelse mellom ikke-vestlige innvandrerkvinner og ikke-vestlige innvandrer menn 2 prosentpoeng, den samme forskjellen fant vi som nevnt også i 2001 og i 1997. Blant innvandrere med vestlig bakgrunn var valgdeltakelsen identisk for kvinner og menn (noe den for øvrig har vært for alle stortingsvalg vi har tall fra), men på et høyere nivå, vel 30 prosentpoeng høyere enn for de med ikke-vestlig bakgrunn.

Tallene for *hele* innvandrerbefolkningen har ved alle tre valgene vist at kvinner har 4-5 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn mennene. Ikke-vestlige kvinner har noe høyere valgdeltakelse enn ikke-vestlige menn noe som utgjør vel 2 prosentpoeng av forskjellen, samtidig er kjønns sammensetningen i den vestlige innvandrebefolkningen (se kapittel 3) svært skjev. Den vestlige stemmeberettigede innvandrerbefolkningen har et stort kvinneoverskudd med vel 50 prosent flere kvinner enn menn. Kvinneoverskuddet er særlig stort blant de eldre (som også har høyere deltakelse enn de yngre). Dette gjør at når vi framstiller valgdeltakelsen i *hele* innvandrerbefolkningen fordelt på kjønn så trekker de (eldre) vestlige innvandrerkvinnene opp gjennomsnittet for *alle* kvinner i innvandrerbefolkningen. Det er derfor viktig å være oppmerksom på at dette gjennomsnittet skjuler store forskjeller i deltakelse, spesielt når vi fordeler på landbakgrunn.

Kvinner fra Sri Lanka har høyest valgdeltakelse blant de ikke-vestlige

Kvinner med bakgrunn fra Sri Lanka har høyest deltagelse av de ikke-vestlige kvinnene i utvalget, med nær 70 prosent valgdeltakelse. Innvandrerkvinnene fra Sri Lanka har også høyere valgdeltakelse enn kvinner fra vestlige land som USA og Storbritannia. Lavest valgdeltakelse blant kvinnene har innvandrere fra Serbia og Montenegro med 30 prosent. Både Sri Lanka og Serbia og Montenegro utmerket seg med henholdsvis høy og lav valgdeltakelse for både kvinner og menn. For å fange opp forskjeller mellom kjønnene har vi derfor sett på forskjellene i valgdeltakelse mellom kjønnene etter landbakgrunn. Tabell 8.1 viser differansen i prosentpoeng mellom valgdeltakelsen til ikke-vestlige innvandrerkvinner og ikke-vestlige innvandrermenn for valgene i 1997, 2001 og 2005.

Figur 8.1. Prosentpoengdifferanse i valgdeltakelse mellom kvinner og menn. Stortingsvalgene 1997-2005. Sortert etter differanse i 2005.

Kilde: SSB Valgstatistikk

⁷ Se for eksempel Aftenposten 22.02.2006 - 'Flere kvinner enn menn med innvandrerbakgrunn stemte ved siste stortingsvalg'

Fra noen land har vi en klar overvekt av kvinner - disse stemmer i større grad enn sine respektive menn

Figuren ovenfor illustrerer at når den gjennomsnittlige valgdeltakelsen ved alle tre valg har vist seg å være 2 prosentpoeng høyere for kvinner enn for menn så er det et utslag av store forskjeller de forskjellige landgruppene imellom. Om vi kan lese ut noe mønster i forskjellene i valgdeltakelse mellom kjønnene for disse tre valgene må det være at kvinner som har kommet som familieinnvandrede til menn i Norge uten innvandrerbakgrunn har vist seg å ha høyere valgdeltakelse enn menn fra de samme landene. En annen måte å illustrere dette på er fremstilt i tabell 9.1 hvor valgdeltakelsen er sortert etter andelen kvinner i populasjonen. Eneste klare avvik fra dette mønsteret er valgdeltakelsen for filippinske innvandrere hvor mennene stemte i større grad enn kvinnene i 2005, men dette gjelder ikke om vi tar med valgene i 2001 og 1997, hvor filippinske kvinner hadde langt høyere valgdeltakelse enn filippinske menn.

For bare to landgrupper har menn hatt høyere valgdeltakelse ved alle tre valg, dette gjelder innvandrere fra India og Pakistan, prosentdifferansen har vært størst mellom indiske menn og indiske kvinner.

Tabell 8.1 Valgdeltakelse fordelt på landbakgrunn og kjønn. Stortingsvalget 2005

Landbakgrunn	Menn	Kvinner	Prosentpoeng-differanse	Andel kvinner i populasjonen
Thailand	31	52	21	85
Russland	43	55	12	77
Filippinene	62	50	-12	77
Polen	52	62	10	67
Kina	25	42	17	54
Bosnia-Hercegovina	34	48	13	51
Vietnam	38	46	8	48
Chile	52	56	4	48
India	66	57	-9	46
Somalia	44	51	6	46
Serbia og Montenegro	34	30	-4	45
Tyrkia	42	44	1	45
Pakistan	58	50	-9	45
Eritrea	49	54	5	45
Makedonia	37	37	0	44
Ungarn	67	67	0	42
Iran	53	48	-5	41
Irak	45	35	-10	40
Marokko	36	40	4	39
Sri Lanka	64	69	6	38

Kilde: SSB Valgstatistikk

9. Veien videre

En hovedinnvending mot analysene av disse tallene er mangelen på forløpsdata. I den regulære valgundersøkelsen (for hele befolkningen) trekkes det to utvalg - ett rullerende og ett panel. Dette for å identifisere det vi kan kalle kohort vs. generasjonsforklaringer. Fra paneldata er det mulig å se på endring i adferd hos enkeltpersoner - ikke bare for grupper som helhet. I avkrysningsundersøkelsene for innvandrere har SSB bare trukket rullerende utvalg - det vil si at vi har trukket nye personer til hver undersøkelse noe som gjør det umulig å følge utvikling over tid på individnivå.

Hypotesen om at økt botid fører til økt deltakelse har blitt bekreftet ved samtlige valg siden, men grunnet stadig tilstrømning av nye utenlandske statsborgere fra ett valg til det neste har det vært vanskelig å sammenligne gruppers deltakelse over tid. Vi får såkalte sammensettingseffekter hvor det ikke nødvendigvis har blitt lavere valgdeltakelse blant dem som opprinnelig var i gruppen, men gruppen har endret sammensetning og de nye som har kommet til har lavere valgdeltakelse og trekker dermed snittet ned for hele gruppen. Ved framtidige avkrysningsundersøkelser bør det vurderes å opprette paneler slik at problemstillingene med gruppesammensetning kan løses.

I den regulære valgundersøkelsen tas det høyde for faktorer som yrkesgruppe/yrkesdeltakelse, utdanning og inntekt. Høye verdier på disse variablene gir høyere valgdeltakelse - disse faktorene påvirker (selvsagt) også innvandrerbefolkningens deltakelse. Det ville være en styrking av materialet om også disse faktorene inngikk som en integrert del av datamaterialet direkte i analysen av valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen - utover de rent demografiske så som alder, kjønn og bosted. Dette ville kunne åpne for en faktoranalyse, hvor de forskjellige variablene som påvirker valgdeltakelse kunne veies opp mot hverandre.

Vi har i denne rapporten beskrevet innvandrernes valgdeltakelse, men kanskje mer interessant enn hvorvidt du stemmer er hva du stemmer. Igjen, med den regulære valgundersøkelsen som referansepunkt,

så ville dette gitt ytterligere kunnskap om innvandreres deltakelse i det norske demokratiet.

Stemmer innvandrerne i andre nordiske land?

Internasjonale sammenligninger er vanskelige. For alle valg vil det være spesielle forhold som påvirker valgdeltakelsen. Det være seg institusjonelle ordninger slik som valgordning eller politisk konfliktnivå ved valget. Direkte sammenligninger uten å ta hensyn til slike nasjonale kontekst vil ofte være lite fruktbare. Ofte er heller ikke datagrunnlaget og måten å gjøre opp beregninger på den samme slik at data blir lite egnet til sammenlignende analyser. I Skandinavia skulle vi ha brukbare muligheter til å få til reelle sammenligninger landene i mellom da vi har en relativt enhetlig begrepsbruk og gode registerdata. Muligheten for sammenligning svekkes imidlertid av at i Danmark og Sverige har det blitt avholdt lokale og nasjonale valg på samme tidspunkt ved de siste valgene. Dette gjør at valgdeltakelsen nok blir høyere for begge valg (og særlig for lokalvalg som ofte får mindre oppmerksomhet enn nasjonale valg), se f.eks. Aardal 2002. Disse forskjellene vil også gjelde når vi sammenligner valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen.

I Elklit et. al. 2005 er det gjort noen forsøk på komparasjon mellom de skandinaviske landene for kommunevalgene i 2003 i Norge og i Danmark i 2001. Forfatterne viser at valgdeltakelsen blant innvandrere i Danmark er vesentlig høyere enn for innvandrere i Norge. Det må legges til at valgdeltakelsen i alt er høyere i Danmark. Ved kommunevalget i 2001 lå den samlede valgdeltakelsen på 82 prosent, mens den i Norge var 59 prosent. Men også om det måles etter differanse mellom personer med innvandrerbakgrunn og dem uten, ligger innvandrerbefolkningen i Danmark vesentlig høyere enn innvandrerbefolkningen i Norge.

10. Avslutning

Norske myndigheter har ved flere valg iverksatt programmer for å få den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen til å delta i valg. I forkant av stortingsvalget 2005 ble det satset på egne informasjonsbrosjyrer bredt distribuert og oversatt til flere språk. Flere organisasjoner fikk støtte for å opprette informasjonstiltak rettet mot innvandrerbefolkningen deriblant Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter (KIM) og Utlendingsdirektoratet (UDI). Slike tiltak er det vanskelig å måle effekten av. Rapporten har vist at ikke-vestlige innvandrere hadde nær 30 prosentpoeng lavere valgdeltakelse enn befolkningen i alt, omtrent den samme differansen som i 2001. Samtidig er det igjen viktig å framheve de store forskjellene i valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Valgdeltakelsen varierer fra vel 30 prosent blant landgruppene med lavest deltagelse til nær 70 prosent for landgruppene med høyest valgdeltakelse.

Rapporten har også vist at valgdeltakelsen øker med botid og med alder, men at valgdeltakelsen fortsatt er på et nivå godt under befolkningen i alt, selv for dem med lengst botid eller høyest alder. Materialet antyder også at innvandrergrupper som skårer høyt på forskjellige levekårsindikatorer har høyere valgdeltakelsen enn de som skårer lavt. I Oslo er for eksempel forskjellen mellom befolkningen i alt og den ikke-vestligere innvandrerbefolkningen betydelig mindre i de innvandrerfette bydelene, noe som også antyder at forskjellene mellom befolkningen i alt og den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen blir mindre når vi tar hensyn til bosted.

Litteratur

Aalandslid, Vebjørn & Tronstad Kristian (2005): Er ikke-vestlige innvandrere underrepresentert? *Samfunnsspeilet* 1/2005

Aardal, Bernt (2002) 'Valgdeltakelse og lokal-demokrati'. Oslo. Kommuneforlaget

Aardal, Bernt, Henry Valen & Rune Karlsen (2002) Aldri har så mange skiftet parti, *Samfunnsspeilet* 2/2002

Aardal, Bernt (red.) (2003) 'Velgere i villrede. En analyse av stortingsvalget 2001' N.W Damm&Søn

Andersen, Arne, Torkil Løwe og Elisabeth Rønning (2003): Boforhold i storby. Utredninger til Storby-meldingen, del 4, Notater 2003/36, Statistisk sentralbyrå.

Barstad, Anders, Mads Ivar Kirkeberg (2003): Levekår og ulikhet i storby. Utredninger til Storby-meldingen, del 2 Notater 2003/34, Statistisk sentralbyrå.

Bennulf M. og Hedberg P. (1999): *Utanfor demokratien*, i Valdeltagande i førandring, SOU 1999:132.

Bjørklund, Tor og Kval, Karl-Eirik (2001) *Innvandrere og lokalvalget 199*, Rapport 2 2001 Institutt for Samfunnsforskning

Blom, Svein (2006) Innvandreres bo- og flyttemønstre i Oslo rundt årtusenskiftet, Notater, Statistisk sentralbyrå

Elklit, Jørgen, Birgit Møller, Palle Svensson & Lise Tøgeby (2005) - Gensyn med sofavælgerne. Valgdeltakelse i Danmark, Aarhus Universitetsforlag

Kirkeberg, Mads Ivar (2004) *Sosial indikatorer for ikke-vestlige innvandrere og flyktninger. Kap 6 i Økonomi og levekår for ulike grupper 2003*, Rapporter 2004/2 Statistisk sentralbyrå.

Lie, Bendicte (2004): *Fakta om 10 innvandrergupper i Norge*, Rapporter 2004, Statistisk sentralbyrå.

Rokkan, Stein (1970) *Citizens, Elections, Parties*. Bergen. Universitetsforlaget

Statistisk sentralbyrå (2005): Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. <http://www.ssb.no/emner/00/01/10/stortingsvalg/>

Statistisk sentralbyrå (2001): Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. <http://www.ssb.no/emner/00/01/10/stortingsvalg/kiv/art-2001-12-17-01.html>

Statistisk sentralbyrå (1997): Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. http://www.ssb.no/ukens_statistikk/utg/9801-02/4.html

Statistisk sentralbyrå (2005): Stortingsvalet 2005. Personar med røysterett. Utrekna tal. <http://www.ssb.no/emner/00/01/10/stemmerettst/>

Statistisk sentralbyrå (2001): Stortingsvalget 2001. Personer med stemmerett. Beregnede tall. <http://www.ssb.no/emner/00/01/10/stemmerettst/kiv/art-2001-04-25-01.html>

Tronstad, Kristian (red.) (2004) *Innvandring og innvandrere 2004*, Statistiske Analyser 66/04

Valgundersøkelsen 2001 - Upubliserte tabeller. ISF/Statistisk sentralbyrå

Østby, Lars (2004) Innvandrere i Norge. Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del 1. Demografi, Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå.

Tabeller

Tabell A1. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent			Personer med stemmerett i utvalget			Stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	53	51	55	6 775	3 212	3 563	122 071	59 989	62 082
Norden	77	75	78	515	185	330	9 286	3 579	5 707
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	77	76	77	529	241	288	7 256	3 137	4 119
Øst-Europa	46	42	51	1 544	718	826	23 211	10 567	12 644
Nord-Amerika og Oseania	70	77	65	353	133	220	2 246	837	1 409
Asia, Afrika, Latin-Amerika, Tyrkia	49	49	50	3 834	1 935	1 899	80 072	41 869	38 203
Vestlige land	76	76	76	1 397	559	838	18 788	7 553	11 235
Ikke-vestlige land	49	48	50	5 378	2 653	2 725	103 283	52 436	50 847
Utvalgte land									
Danmark	79	84	76	249	99	150	4 523	1 895	2 628
Sverige	80	71	83	200	58	142	3 155	1 086	2 069
Serbia og Montenegro	32	34	30	250	137	113	4 404	2 402	2 003
Polen	59	52	62	248	81	167	4 255	1 418	2 837
Storbritannia	70	76	64	197	91	106	1 731	642	1 089
Russland	52	43	55	199	51	148	1 651	372	1 279
Tyrkia	43	42	44	249	123	126	6 380	3 480	2 900
Tyskland	78	76	80	199	76	123	2 774	1 060	1 714
Ungarn	67	67	67	198	113	85	1 199	695	504
Bosnia-Hercegovina	40	34	48	250	132	118	7 030	3 467	3 563
Makedonia	37	37	37	200	106	94	1 415	787	628
Eritrea	51	49	54	200	118	82	1 175	647	528
Marokko	38	36	40	200	127	73	3 363	2 049	1 314
Somalia	48	44	51	198	99	99	3 336	1 803	1 533
Sri Lanka	66	64	69	247	162	85	5 344	3 297	2 047
Filippinene	53	62	50	249	69	180	4 191	965	3 226
India	61	66	57	199	94	105	3 300	1 772	1 528
Irak	42	45	35	199	128	71	2 976	1 799	1 177
Iran	51	53	48	250	144	106	6 856	4 038	2 818
Kina	34	25	42	200	95	105	2 176	991	1 185
Pakistan	54	58	50	250	141	109	12 786	7 023	5 763
Thailand	49	31	52	200	29	171	1 662	242	1 420
Vietnam	42	38	46	250	132	118	10 986	5 667	5 319
USA	69	79	63	200	75	125	1 820	680	1 140
Chile	54	52	56	200	107	93	3 629	1 898	1 731

Tabell A2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn¹, etter landbakgrunn og botid

Landbakgrunn ²	Valgdeltakelse i prosent. Botid					Personer med stemmerett i utvalget. Botid				
	I alt	0-9 år	10-19 år	20-29 år	30 år og over	I alt	0-9 år	10-19 år	20-29 år	30 år og over
I alt	53	44	47	51	74	6 775	904	3 056	1 118	1 697
Norden	77	72	66	61	81	515	14	39	62	400
Vest-Europa ellers,	77	62	66	67	79	529	14	38	59	418
Øst-Europa	46	45	41	51	65	1 544	267	761	162	354
Nord-Amerika og Oseania	70	32	60	63	73	353	20	24	32	27
Asia, Afrika, Latin Amerika	49	43	49	50	64	3 834	589	2 194	803	248
Vestlige land	76	60	65	63	79	1 397	48	101	153	1 095
Ikke-vestlige land	49	44	47	50	65	5 378	856	2 955	965	602
Utvalgte land										
Danmark	79	:	56	63	83	249	2	9	27	211
Sverige	80	71	74	67	83	200	7	23	21	149
Serbia og Montenegro	32	19	31	33	57	250	43	160	12	35
Polen	59	58	58	51	73	248	12	139	57	40
Storbritannia	70	:	67	65	71	197	3	15	26	153
Russland	52	54	46	78	58	199	110	68	9	12
Tyrkia	43	43	47	41	20	249	30	131	73	15
Tyskland	78	57	64	78	80	199	7	11	18	163
Ungarn	67	.	33	56	72	198	1	15	27	155
Bosnia-Hercegovina	40	46	39	0	75	250	41	203	2	4
Makedonia	37	14	34	56	42	200	22	101	34	43
Eritrea	51	29	54	48	.	200	14	155	31	-
Marokko	38	44	37	28	57	200	23	97	57	23
Somalia	48	40	50	:	.	198	60	136	2	-
Sri Lanka	66	53	65	76	100	247	30	185	29	3
Filippinene	53	40	54	59	86	249	47	129	66	7
India	61	78	58	63	57	199	9	62	98	30
Irak	42	34	50	:	.	199	91	105	3	-
Iran	51	40	52	67	50	250	30	215	2	3
Kina	34	34	29	31	68	200	32	117	32	19
Pakistan	54	53	54	52	63	250	15	91	106	38
Thailand	49	51	48	48	.	200	37	122	40	1
Vietnam	42	29	40	46	.	250	14	141	95	-
USA	69	36	56	70	72	200	11	9	10	170
Chile	54	:	55	47	33	200	2	157	38	3

Tabell A3. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn¹, etter landbakgrunn og alder

Landbakgrunn ²	Valgdeltakelse i prosent. Alder					Personer med stemmerett i utvalget. Alder				
	I alt	18-25 år	26-39 år	40-59 år	60 år og over	I alt	18-25 år	26-39 år	40-59 år	60 år og over
I alt	53	38	47	57	68	6 775	884	1 793	2 697	1 401
Norden	77	53	61	79	79	515	20	42	146	307
Vest-Europa ellers	77	43	71	75	79	529	11	56	142	320
Øst-Europa	46	36	41	50	57	1 544	222	392	680	250
Nord-Amerika og Oseania	70	37	43	80	72	353	13	24	72	244
Asia, Afrika, Latin Amerika	49	39	47	55	53	3 834	618	1 279	1 657	280
Vestlige land	76	48	65	78	78	1 397	44	122	360	871
Ikke-vestlige land	49	38	46	54	55	5 378	840	1 671	2 337	530
Utvalgte land										
Danmark	79	43	57	85	80	249	7	14	61	167
Sverige	80	33	85	77	84	200	9	20	62	109
Serbia og Montenegro	32	36	22	37	40	250	56	74	100	20
Polen	59	47	60	61	61	248	34	47	126	41
Storbritannia	70	57	64	72	71	197	7	22	46	122
Russland	52	29	60	55	56	199	31	53	97	18
Tyrkia	43	34	43	51	36	249	64	97	77	11
Tyskland	78	:	75	75	81	199	2	12	56	129
Ungarn	67	:	64	65	70	198	2	14	89	93
Bosnia-Hercegovina	40	30	36	48	44	250	50	75	102	23
Makedonia	37	44	36	38	24	200	34	77	72	17
Eritrea	51	44	46	58	50	200	23	82	87	8
Marokko	38	33	31	45	38	200	42	62	80	16
Somalia	48	54	45	47	25	198	56	78	60	4
Sri Lanka	66	57	58	72	79	247	21	98	114	14
Filippinene	53	46	45	58	61	249	24	75	132	18
India	61	62	57	65	56	199	29	56	96	18
Irak	42	33	38	52	13	199	36	74	81	8
Iran	51	31	60	55	36	250	49	73	114	14
Kina	34	33	31	34	39	200	27	51	89	33
Pakistan	54	44	52	66	50	250	64	83	87	16
Thailand	49	27	54	49	25	200	15	71	110	4
Vietnam	42	26	42	49	46	250	47	96	96	11
USA	69	43	43	94	70	200	7	14	18	161
Chile	54	50	46	62	46	200	36	61	92	11

Tidligere utgitt på emneområdet

Previously issued on the subject

Norges offisielle statistikk (NOS)

C 710: Stortingsvalget 2001

D 318: Lokalvalget 2003

Notater

2004/65: Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del I Demografi

2004/66: Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår

2005/51: Holdninger til innvandrere og innvandring 2005

Rapporter (RAPP)

2004/14: Fakta om ti innvandrergupper i Norge

2006/03: Økonomi og levekår for ulike grupper, 2005

2002/22: The demographic characteristics of immigrant population in Norway

Statistiske analyser (SA)

66: Innvandring og innvandrere 2004

50: Innvandring og innvandrere 2002

Økonomiske analyser (ØA)

6/2005: Brunborg, H : SSBs nye befolkningsframskriving

Samfunnsspeilet

4/2005: Daugstad, G: Innvandrerbefolkningen er mangfoldig

1/2005: Aalandslid, V & Tronstad, K: Er ikke-vestlige innvandrere underrepresentert?

3/2003: Lie, B: Store forskjeller i innvandreres utdanningsnivå

2/2002: Aalandslid, V: Norsk valgdeltakelse på 49. plass

2/2002: Aardal, B et.al.: Aldri har så mange skiftet parti

2/2002: Kleven, Ø/Normann, T: Om valgundersøkelsene

2/2001: Bjørklund, T & Kval, K: Innvandrere og politiske valg: fra subjekt til objekt

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2005/40 B.M. Larsen og R. Nesbakken: Temperatur-korrigert formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001. 2005. 29s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6907-5
- 2005/41 A.C. Bøeng: Energibruk i husholdninger 1930 - 2004 og forbruk etter husholdningstype. 2005. 54s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6911-3
- 2006/1 I. Johansen: Konsumprisindeks for Svalbard 2005. 2006. 36s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6914-8
- 2006/2 T.H. Cristensen, E. Eide og A. Thomassen: Konsumprisindeks for Svalbard 2005. 2006. 43s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6914-8
- 2006/3 M.I. Kirkeberg, J. Epland og A. Andersen: Økonomi og levekår for ulike grupper, 2005. 2006. 103s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6922-9
- 2006/4 C. Berge, H. Næsheim og B. Østvedt: Sysselsatte og registrerte arbeidsledige på korttidsopphold i Norge. 2006. 54s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6934-5
- 2006/5 J.I. Hamre og M. Bråthen: Evaluering av ordinære arbeidsmarkedstiltak påbegynt 4. kvartal 2003. Dokumentasjon og analyse av effekter november 2004. 2006. 61s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6926-1
- 2006/6 P.R. Johansen og J-A. Jørgensen: Virkningsberegninger på KVARTS. 2006. 60s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6937-7
- 2006/7 F. Foyn og K.A. Kjesbu: Brukernes vurdering av SkatteFUNN-ordningen. Delrapport i evalueringen av SkatteFUNN-ordningen. 2006. 62s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6938-5
- 2006/8 A. Langørgeren, T.A. Galloway og R. Aaberge: Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2003. 2006. 35s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6953-9
- 2006/9 Y. Lohne og H. Nome Næsheim: Eldre i arbeidslivet. 22s. 2006. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6955-5
- 2006/10 A. Langørgeren og R. Aaberge: Inntektselastisiteter for kommunale tjenester. 2006. 19s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6960-1
- 2006/11 G. Berge og J.K. Undelstvedt: Kommunal avløpssektor: Gebyrer 2005 - Utslipp, rensing og slamdisponering 2004. 2006. 66s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6964-4
- 2006/12 T. Hægeland, K.A. Kjesbu og J. Møen: Fører SkatteFUNN-ordningen til økt FoU-innsats? Foreløpig rapport om innsatsaddisjonalitet. 2006. 27s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6967-9
- 2006/13 G. Dahl, A. Walstad Elnes. T. Jørgensen og C. Trewin: Langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp. 2006. 41s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82.537-6971-7
- 2006/14 N.K. Buskoven: Undersøkelse om bibliotekbruk. 2006. 71s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6974-1
- 2006/15 A. Barstad, E. Havnen, T. Skarøhamar og K. Sørli: Levekår og flyttemønstre i Oslo indre øst. 2006. 260s. ISBN 82-537-6977-6
- 2006/16 T. Hægeland, L.J. Kirkebøen og O. Raaum: Resultatforskjeller mellom videregående skoler. En analyse basert på karakterdata fra skoleåret 2003-2004. 2006. 64s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-69779-2
- 2006/17 Å.Cappelen, E. Fjærli, F. Foyn, T. Hægeland, K.A. Kjesbu, J. Møen og A. Raknerud: SkatteFUNN-evalueringen - Årsrapport 2005. 2006. 46s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6990-3
- 2006/18 J. Ramm: Inntektsforholdene til grupper med nedsatt funksjonsevne - inntektsregnskap for personer. 2006. 31s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6994-6
- 2006/19 L. Allertsen og T. Kalve. Innvandrerbarn i barnevernet 2004. 2006. 50s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6996-2
- 2006/20 T.A. Galloway og M. Mogstad: Årlig og kronisk fattigdom i Norge. En empirisk analyse av perioden 1993-2001. 2006. 37s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7002-2